

**UNIVERSITATEA PEDAGOGICĂ DE STAT
„ION CREANGĂ” DIN CHIȘINĂU**

**Cu titlu de manuscris
C.Z.U.: 373.2.015(043.2)**

BUZENCO AURICA

**FORMAREA ORIENTĂRILOR AXIOLOGICE LA PREȘCOLARI
DIN PERSPECTIVA ETNOPEDAGOGIEI FAMILIEI**

Specialitatea 531.01 – Teoria generală a educației

Autoreferatul tezei de doctor în științe pedagogice

CHIȘINĂU, 2017

**Teza a fost elaborat în cadrul Catedrei tiin e ale Educa iei,
Universitatea Pedagogic de Stat “Ion Creang ”**

Conduc tor tiin ific: SILISTRARU Nicolae, doctor habilitat în pedagogie, profesor universitar

Referen i oficiali: PÂSLARU Vlad, doctor habilitat în pedagogie, profesor universitar

HADÂRC Maria, doctor în pedagogie, conferen iar universitar

Componen a Consiliului tiin ific Specializat:

1. PATRA CU Dumitru, **pre edinte**, doctor habilitat în pedagogie, profesor universitar
2. GAR TEA Nina, **secretar**, doctor în pedagogie, conferen iar universitar
3. CUZNE OV Larisa, **membu**, doctor habilitat în pedagogie, profesor universitar
4. BACIU Sergiu, **membu**, doctor habilitat în pedagogie, conferen iar universitar
5. IANIOGLO Maria, **membu**, doctor în pedagogie, conferen iar universitar
6. FILIP Iulian, **membu**, doctor în filologie, conferen iar cercet tor

Sus inerea va avea loc la 12 mai 2017, ora 14-00, în edin a Consiliului tiin ific Specializat D33 531.01 – 16 din cadrul *Universit ii Pedagogice de Stat Ion Creang din Chi in u*, str. Ion Creang 1, bl. 2, sala de edin e a Senatului.

Teza de doctor i autoreferatul pot fi consultate la Biblioteca tiin ific a Universit ii Pedagogice de Stat *Ion Creang* din Chi in u, str. Ion Creang 1, Republica Moldova, i pe pagina web a CNAA (www.cnaa.md).

Autoreferatul a fost expediat la 12 aprilie 2017.

Secretar tiin ific al Consiliului tiin ific Specializat:

doctor în pedagogie, conferen iar universitar _____ GAR TEA Nina

Conduc tor tiin ific:

doctor habilitat în pedagogie, profesor universitar _____ SILISTRARU Nicolae

Autor

_____ BUZENCO Aurica

REPERELE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea și importanța temei de cercetare. Cultura reprezintă totalitatea valorilor materiale și spirituale create de om în procesul activității sociale și individuale desfășurate de-a lungul existenței sale istorice. A. D. Xenopol afirmă că „importanța nemijlocită a *culturii naționale* este că menține și dezvoltă *un popor la conștiința de sine*”, fiind în consens cu Hegel „popoarele sunt ceea ce sunt în funcția lor” [18, p.37]. *Cultura spirituală* românească pornit de la *cuvânt, artă, muzică, obiceiuri, jocuri și ritualuri*, acoperind o arie întinsă din existența sa. *Cultura populară*, este recunoscută ca bază a culturii moderne și trebuie privită ca un tot întreg de *manifestări spirituale*, nu drept ceea ce învață omul de la ceilalți oameni, nici ca raportul dintre *mit și revelație*, și nici ca mister întru relevare sau matrice stilistică. Asemuitor structurii genetice, *cultura populară*, sintetic este cantitatea dialectică de efort uman concentrat în *valori durabile*, perene și transmisibile, întrucât au în conținutul lor idealuri neîmplinite de generațiile trecute, transmise ca mesaje de împlinire pentru generațiile viitoare, răspândindu-se prin viu grai, trecând granițele impuse de cenzura scrisului și de ierarhia socială [2, p. 68].

Educația copiilor este funcția primordială a omeniirii. De la apariția omului rațional în istoria societății *nu a fost ființa care și nu educă și nu fie educat și istoria educației* afirmă că munca a creat, în primul rând, educația. Însuși omul asigură progresul muncii. De la generație la generație munca a devenit mai diversă și mai perfectă, trecând desigur prin schimbări progresive și educație. Gusti D. afirmă „Azi când lumea e de acord că școala este singura cale de progres, se cade ca tot ce e forțat în fruntea statului să se pună în serviciul ei. Școală, organizația juridică și politică a acestui stat este clădită pe nisip” [32, p. 115].

„Homo sapiens” este omul educabil și omul care educă, este ființa înzestrată cu morală, căruia îi este caracteristică conștientizarea activității de muncă. Omul gândește, vorbește, activează, este unică ființă de a conștientiza scopul educației și să o conducă la nivelul educației reciproce și autoeducației. Din necesitatea de a crea un mediu educațional sigur și stimulativ pentru fiecare copil [6, p.170], [9, p.182], necesitate prevăzută în convenția ONU privind *Drepturile Copilului*, care stipulează că „fiecare copil are dreptul la o educație ce favorizează dezvoltarea personalității, talentelor, abilităților mentale și fizice în toată amploarea lor” [10, p. 202].

Din dispozițiile generale ale *Codului Educației a Republicii Moldova*, Art.4 desprindem idei privind importanța realizării idealului și a obiectivelor educaționale, formarea conștiinței și identității naționale, promovarea valorilor general-umane și a aspirațiilor de integrare europeană ale societății [7, p. 4-5], fiind premisa importantă pentru cultivarea valorilor în *familia*. Spațiul necesar pentru armonizarea relațiilor dintre bărbat și femeie, și, ulterior pentru educarea copiilor este *casa părintească*. Familia reprezintă un sistem alcătuit din mai multe persoane ce interacționează și ale căror comportamente, atitudini sunt interpretate și intercorelate. În Codul familiei „Relațiile familiale sunt reglementate în conformitate cu următoarele principii: *monogamie, căsătorie liber consimțită între bărbat și femeie, egalitate în drepturi a soților în familie, sprijin reciproc moral și material, fidelitate conjugală, prioritatea educației copilului în familie, manifestarea grijii pentru întreținerea, educația și apărarea drepturilor și intereselor membrilor minori și ale celor în vârstă de muncă ai familiei, soluționare, pe cale amiabilă, a tuturor problemelor vieții familiale, inadmisibilitate a amestecului*

deliberat în relațiile familiale, liber acces la apărarea, pe cale judecătorească, a drepturilor și intereselor legitime ale membrilor familiei” [8, Art. 2(3)]. Aceste idei sunt primordiale în contextul etnopedagogiei familiei.

Familia se prezintă ca o moleculă a educației populare. Ea asigură individualizarea scopurilor și conținutul procesului educativ, ea creează condiții pentru dezvoltarea copiilor, pentru transmiterea experienței sociale a generațiilor [27, p.34].

Descrierea situației în domeniul de cercetare și identificarea problemei de cercetare. O contribuție evidentă la definirea noțiunilor *valoare etnică* și *orientare etnovalorică* și formarea culturii etnopedagogice o au lucrările semnate de Vianu T. [31], Blaga L. [4], Andrei P. [1], Pâslaru Vl. [22], Cuznetov L. [11], Stănciulescu E. [29], Silistraru N. [26], Cojocaru-Boroșan M. [10], Volcov G. [34], Bromlei Iu. V. [33], etc.

Abordările referitoare la conținutul național, la educația respectului față de valorile și orientările etnovalorice sunt prezentate în lucrările teoretico-aplicative, elaborate de autorii Pâslaru Vl. [22], Cuznetov L. [11], Stănciulescu E. [29], Silistraru N. [25, 26], Patra cu D. [20], Cojocaru-Boroșan M. [10] Avram I. [3], Golubișchi S. [17], Tomilina L. [30], ș.a.

N. Silistraru, abordând problema interacțiunii pedagogiei populare cu conținutul pedagogic, a fundamentat bazele etnopedagogiei în Republica Moldova ca un sistem integrator de cunoștințe teoretico-praxiologice [26, p.11].

Vl. Pâslaru avansează o nouă definiție a valorii, concepută pe unitatea lucrurilor, ființelor, gândirii și a educației: „Însuși definiția valorii este o valoare, ca și educația pentru valori, care de asemenea este valoare, calitatea producerii creației lucrurilor, precum și esența acestora, calitatea lor de lucruri produse/create în lume, acestea fiind și prima coordonată a definirii valorii”. Relația *om-om* presupune atingerea unui astfel de grad de dezvoltare cognitiv, afectiv și psihomotorie, care permite individului să se conștientizeze atât ca valoare intrinsecă, irepetabilă, cât și ca parte componentă a întregii omeniri [22, p. 5-9].

Familia a avut întotdeauna o influență decisivă asupra educației, capabilă să reacționeze și să contribuie la dezvoltarea societății, *creia îi datorăm virtuțile neamului* [13, p.33].

S. Băciu remarcă, că pentru omul din popor, educația ca necesitate, în vederea formării omului ca om n-a fost pusă niciodată sub semnul întrebării, cel mai bine sesizăm acest lucru în proverbe și zicători [3, p.14].

În toate timpurile tema părinților și copiilor a fost piatră de intriga societății. Rezolvarea problemelor de gen, neam, rudenie n-au fost întotdeauna simple, de aceea astăzi mulți le ocolesc și le abandonează, susține D. Patra cu [20, p.7]. Formarea etnoculturii educabililor în procesul activității educaționale prin utilizarea materialelor etnoculturale își găsește reflexia în lucrările lui N. Silistraru [25], Vl. Pâslaru [21, p. 77-81], S. Băciu [3, p. 40-44].

Analiza *educației familiale* din perspectivă *etnovalorică* a dezvoltat **contradicțiile**:

- între cerințele tot mai mari ale societății de a reintroduce în temelii educației și valorile educației populare și lipsa unui concept științific și a unui sistem metodologic de formare a acestora;

- între importanța formării la copiii moderni, în familie, a orientărilor axiologice etnice și insuficiența formării etnopedagogice a părinților acestora;

- între cerințele promovării educației populare la precolari și insuficiența formării educatorilor în acest domeniu;

- între potențialul considerabil al educației permanente a copiilor în familie și insuficiența explorării acestuia prin mijloace educative moderne.

Contradicțiile date au condus la identificarea **problemei cercetării**: Care sunt dimensiunile etnopedagogice ale familiei moderne din spațiul educațional al R. Moldova și cum poate fi acesta valorificat în contextul proceselor de globalizare a valorilor și educației, pentru a experimenta și demonstra potențialul formativ al acesteia?

Direcțiile cercetării: modelele educației permanente ale familiei rezultă din:

- rolul educativ al familiei și necesitatea conștientizării acestuia de către părinți;
- principiile educației populare;
- identificarea oportunităților de valorificare a culturii populare în formarea orientărilor axiologice la precolari.

Scopul cercetării rezidă în stabilirea fundamentelor etnopedagogice și elaborarea Modelului pedagogic de formare a orientărilor axiologice la precolari din perspectiva etnopedagogiei familiei.

Obiectivele cercetării:

- reconsiderarea semnificației conceptului de *identitate etnică* și *mediu etnic* ca valori ale etnopedagogiei familiei;

- stabilirea fundamentelor epistemologice ale etnopedagogiei familiei din perspectiva etnovaloric ;

- elaborarea Modelului pedagogic de formare a orientărilor axiologice la precolari din perspectiva etnopedagogiei familiei;

- elaborarea și validarea experimentală a curriculumului *Etnopedagogia familiei ca model de educație permanentă* .

Metodologia cercetării științifice include documentarea științifică , anchetarea, metode experimentale (observația, interviul, conversația euristică , studierea comportamentului subiecților prin observație), experimentul pedagogic, metode statistice și matematice.

Noutatea și originalitatea științifică a cercetării constă în stabilirea fundamentelor epistemologice ale etnopedagogiei familiei din perspectiva etnovaloric ; consemnarea perspectivelor de abordare a etnopedagogiei familiei ca o prioritate națională ; valorificarea culturii populare în formarea orientărilor axiologice la precolari și descrierea valorilor culturale naționale.

Problema științifică soluționată în cercetare constituie formarea orientărilor axiologice la precolari din perspectiva etnopedagogiei familiei prin întemeierea teoretică și validarea experimentală a *Modelului pedagogic de formare a orientărilor axiologice la precolari din perspectiva etnopedagogiei familiei*; elaborarea și validarea experimentală a curriculumului *Etnopedagogia familiei ca model de educație permanentă* pentru educația precolară în vederea promovării culturii populare în spirit etnovaloric.

Semnificația teoretică a cercetării rezidă în: stabilirea fundamentelor etnopedagogice ale educației copiilor în familie, actualizarea conceptelor specifice cercetării: *identitate etnică* , *etnocultură* , *stereotipuri etnice*, *cultură populară* , *mediu etnic*, *familie*, *educație familială* , *educație populară* , *etnopedagogia familiei*, *educație permanentă* , *modele ale educației*, *factori etnopedagogici*; descrierea fundamentelor etnopedagogice ale educației copiilor în familie prin valorile culturii populare, elaborarea

Modelului pedagogic de formare a orient rilor axiologice la pre colari din perspectiva etnopedagogiei familiei; elaborarea curriculumului Etnopedagogia familiei ca model de educa ie permanent .

Valoarea aplicativ a cercet rii const ın: reconsiderarea posibilit ilor de optimizare a educa iei ın familie din perspectiv ı etnic , implementarea i validarea experimental a curriculumului *Etnopedagogia familiei ca model de educa ie permanent* pentru educa ia pre colar ; formarea la educatori i p rin i a reprezent rilor, privind oportunit ile largi i pe termen lung ale educa iei populare a pre colarilor prin valorile culturii populare ca modele de educa ie permanent a genera iilor ın cre tere; valen e formative ale concluziilor i recomand rilor cercet rii pentru dezvoltarea educa iei pre colare pe dimensiunea etnovaloric .

Rezultatele tiin ifice principale ınaintate spre sus inere:

1. Esen a i particularit ile form rii axiologice la pre colari din perspectiva etnopedagogiei familiei.
2. Etnopedagogia familiei ca model de formare a orient rilor axiologice la pre colari ın contextul mediului etnic al copilului.
3. Permanen a educa iei i culturii populare axate pe folclor, tradi ii de familie - modele de formare axiologic la pre colari.
4. Impactul form rii orient rilor axiologice la pre colari prin etnopedagogia familiei const ın consolidarea culturii populare i instituirea valorilor familiale axate pe omenia i ın elepciunea etnic .

Aprobarea i validarea rezultatelor tiin ifice este asigurat de investiga iile teoretice i experien iale la tema cercet rii, prezentate **ın reviste tiin ifice: Modele etnopedagogice de educa ie a copilului pre colar.** ın: *Arta i educa ia artistic . Revista de cultur , tiin i practic educa ional* , 2012, nr. 2; *Valori etnopedagogice ca modele de formare a culturii populare la elevi.* ın: *Arta i educa ia artistic . Revista de cultur , tiin i practic educa ional* , 2013, nr. 2 (22); *Cultura popular -model de educa ie i consiliere a p rin ilor.* ın: *Arta i educa ia artistic . Revista de cultur , tiin i practic educa ional* , 2013, nr. 2 (22); *Folclorul i tradi iile de familie i contribu ia lor la formarea orient rilor axiologice la copii.* ın: *Revista de tiin e socio-umane*, 2015, nr.2 (30), *Etnopedagogia familiei.* ın: *Revista tiin e ale educa iei*, 2012, nr. 1; **ın culegeri tiin ifice: Semnifica ia educativ a culturii populare – model de educa ie.** ın: Probleme actuale ale tiin elor umanistice. *Analele tiin ifice ale doctoranzilor i competitorilor.* Vol. XIII. Partea II. Chi in u: Tipogr. UPS „Ion Creang ”, 2014; **ın materialele conferin elor tiin ifice na ionale i interna ionale: Etnopedagogia familiei ca model de educa ie.** ın: *Copilul de la cunoa tere la modelare. Sesiune de comunic ri.* Sibiu: Centrul Jude ean de Resurse i de Asisten Educa ional , 2011; *Factorii etnopedagogici ca modele de educa ie.* ın: *Copilul de la cunoa tere la modelare. Sesiune de comunic ri.* Sibiu: Centrul Jude ean de Resurse i de Asisten Educa ional , 2011 etc.

Publica iile la tema tezei: 9 lucr ri tiin ifice: articole ın reviste tiin ifice (6) i particip ri la foruri tiin ifice na ionale i interna ionale (3).

Volumul i structura tezei includ adnot ri ın limbile rom ın , rus i englez , introducere, 3 capitole, concluzii generale i recomand ri, bibliografie din 191 surse, 6 anexe.

Concepte-cheie: identitate etnic , etnocultura, stereotipuri etnice, cultur popular , mediu etnic, familie, educa ie familial , educa ie popular , etnopedagogia familiei, educa ie permanent , modele ale educa iei, factori etnopedagogici.

CONINUTUL TEZEI

În **Introducere** este argumentat actualitatea problemei abordate, sunt formulate scopul și obiectivele, sunt relevate reperele teoretice ale cercetării și descrise valoarea științifică și praxiologică a cercetării, se susține teoretic și metodologic noutatea științifică și originalitatea investigației privind formarea axiologică la precolari din perspectiva etnopedagogiei familiei.

În **Capitolul 1. „Problema identității etnice - premis de formare a orientărilor axiologice la precolari din perspectiva etnopedagogiei familiei”**, ancorate cultural, valorile emoționale ale familiei: *stilul psihoemoțional de comunicare, modelele de conduită morală, convingerile și atitudinile, standardele estetice și etice* sunt rezultatul conjugării a două sisteme de valori afective aduse în noul cuplu din familiile de origine ale partenerilor. Convergența nivelului de educație al partenerilor și gradul de compatibilitate psiho-socio-culturală a partenerilor determină **aria** repertoriului comun al valorilor emoționale ale cuplului familial (RCVEF), pe care partenerii îl acceptă, îl adoptă de comun acord ca norme/principii/reguli de comportament afectiv în familie. Perpetuarea și producerea noilor valori ale culturii generează motive pentru învățarea continuă a acestora în scopul creșterii unei imagini sociale dezirabile a cuplului. Educația/autoeducația în cuplul familial are valoare distinctă pentru copil, ajutându-l să se orienteze în câmpul valorilor, să aleagă luând decizii. Aflat mereu în fața alternativelor, cuplul familial învață și trăiește viața împreună cu responsabilitate.

Responsabil de păstrarea și dezvoltarea, administrarea și transmiterea patrimoniului cultural afectiv al familiei este „Ea” - Femeia - Soția - Mama, care supraveghează calitatea emoțională a mediului familial. „El” veghează disciplina emoțională a membrilor familiei și prin status-rolurile sale se face responsabil de sporirea potențialului formativ al familiei, de valorificarea factorilor favorizanți dezvoltării emoționale optime și de excluderea blocajelor dezvoltării armonioase ale familiei, amplificând cultura emoțională a societății. Calitatea investițiilor afective în mediul familial contribuie la dezvoltarea retroacțiunii comunicării emoționale și *extinderea repertoriului comun al valorilor afective familiale*. Astfel, partenerii de cuplu ajung să gândească, comunice, acționeze, decidă la fel, devenind tot mai mult un tot întreg armonios.

Analizând factorii și metodele care influențează formarea identității etnice și impactul ei în societatea în care trăiește, distingem mecanismele de reglare a comportamentului social în societate de pe poziția conceptului de eu [30, p.48]. Conceptul eu-lui înglobează toate cunoștințele individului despre sine și cum se apreciază el pe sine. Conceptul dat se manifestă atât în sfera conștientă, cât și la cea inconștientă, redau reflecțiile omului către sine însuși, reprezentate prin emoții.

Orice individ, de obicei, aderă la un *grup social* cu care împărtășește în comun o serie de sentimente. Aceste sentimente se pot manifesta cu privire la familie, țară/popor, etnie, ideologie.

Interacțiunea indivizilor de aceeași vârstă le reglementează viața însuși. Buna-cuviință se solicită în toate activitățile cotidiene ale individului. Societatea pretinde de la fiecare membru al ei cinste, corectitudine, înțajutorare, demnitate, prietenie, ajutor (ca și prietenul la nevoie se cunoaște), iertare (ca n-a vrut!) și port frumos (ceea ce

concentrează într-o expresie idealul de comportament fa de semenii). *Demnitatea este virtutea cardinal a relației omului cu sine.*

În **Capitolul 2. „Pedagogia popular - nucleu al orientărilor axiologice la precolarii mari din perspectiva etnopedagogiei familiei”** în concepția poporului român, *idealul de om este omul de omenie.* Acesta întrunește toate virtuțile general-umane: bunătate, cinste, demnitate, frumusețe, sufletească, hărnicie, curaj, destoinicie, respingerea nedreptăților etc. Toma Alimoș - *vitează cum n-a mai stat*, Făt Frumos și Ileana Cosânzeana - *ca rupi din soare*, Dragoș - *mândru ca un soare*, Mihai este *Viteazul*, Ștefan este *cel Mare și Sfânt*, Mircea este *cel Bătrân* (în elept); gospodarului îi se urează să fie *tare ca piatra, iute ca săgeata*; omul trebuie să aibă *obraz*, să fie *cu frica lui Dumnezeu*, să nu dai *cinstea pe rușine*, să nu dai *cinstea pe un blid de linte*, să nu umbli *cu oca mic*. a.m.d. sunt numeroase fațete ale aceluiași ideal: *omul de omenie.*

Omul de omenie este, prin excelență, de o moralitate neîndoieabilă. Poveștile pe care părinții le dau în permanență copilului, direct sau aluziv, sunt partea teoretică a pregătirii lui pentru a deveni un om de omenie. Practic, părinții îl ajută să ducă lucrul început până la capăt, să vorbească și să tacă la timpul potrivit, să respecte pe cei vârstnici, să fie drept, cinstit și demn, să prețuiască și să fie prețuit binele.

Omul în elept are, în primul rând, răbdare și stăpânire de sine - *frâu*, este *alezat*, e în toate mințile, e *cu cap*, e *limpede la cap*, e *cu scaun la cap*, este cumpătat și are spirit prevăzător. Desigur, nu își se poate pretinde tânărului, și cu atât mai mult copilului, să fie în elept, pentru că în eleptciunea se dobândește cu timpul, pe măsura acumulării experienței de viață, pentru că *omul cât trăiește, învață*. Dar poate fi sfătuit să fie drept, modest, să aibă stăpânire de sine, să nu se întovărășească cu cei răi. *Mintea trebuie dobândită la timp, nu mintea românului cea de pe urmă*.

Programul concret al dezvoltării personalității umane a apărut și s-a dezvoltat în dependență de condițiile istorice ale fiecărui popor. Specificul premiselor vieții umane se reflectă în idealul național al personalității. Percepțiile general-umane despre frumos și bine sunt caracteristice tuturor etniilor conlocuitoare în Republica Moldova, care apreciază *cumsec denia, inteligența, hărnicia, sinceritatea, curajul, vitejia, mărimea, noblețea, bunătatea*.

Idealul uman în relație cu integritatea umană este definitorie în educația populară a familiei. Nivelul perfecțiunii umane este în concordanță cu cel al dezvoltării sociale. În pedagogie prezintă interes încercarea de a se clasifica virtuțile poporului după importanță. Astfel, prima pe scara valorilor se consideră *hărnicia*, apoi *inteligența*, *șinătatea*, *frumusețea*, *ospitalitatea*. În privința inteligenței aceasta avea mai multe semnificații care cuprindeau diverse trăsături morale, îndeosebi se sublinia tendința nelimitată spre perfecțiune. În sensul că, scopurile educației implică de fapt, preocuparea pentru personalitatea dezvoltată. Din momentul apariției copilului, băiatului îi se urău: „*Acest băiat ce l-am ridicat să fie norocos și mintos, și voios, și drăgăstos, și șințos, și învâțat, și bogat, om de treabă și luat în seamă!*” [26, p. 39], iar fetiței: „*Această copilă să fie frumoasă, ... și femeie de treabă, și luată în seamă!*” [Ibidem, p. 40]. În prima rugăciune în cinstea noului născutului îl binecuvântau cu apelativele: „*să fie voios, și șințos și frumos; lucrător, ascultător și îndurător...*”

În acest context, L. Cuzneșov susține că „fiecare grup investigat, fiecare cultură se caracterizează printr-un sistem specific al educației care corespunde de fapt structurilor sociale și culturale” [12, p.45].

Formarea sentimentelor și conștiinței personale și precolarului necesită utilizarea ghicitorilor, proverbelor, cântecelor și poveștilor. A. Buzenco, susține că orice cultură populară, stimulând dezvoltarea spirituală a generațiilor, depune eforturi sporite pentru ca fiecare individ să fie educat în baza *tradițiilor culturale și istorice*. În acest sens, pedagogia populară este o comoară inepuizabilă de înțelepciune populară, care educă individul în spirit național și general-umane, ceea ce favorizează formarea personalității în interacțiune cu alți membri ai societății [5, p.68].

O deosebit de importantă constituie *tema funcționării mediului copiilor în mijlocul familiei*. Colectivele copiilor din familiile înrudite creează un socium etnopedagogic specific. Datorită lui se mai păstrează tradițiile pedagogiei populare. Interpretarea acestui socium se manifestă prin vacanțele copiilor petrecute la bunici. Străbunii sunt foarte mândri și fericiți când se adună copiii, nepoții și strănepoții. Se consolidează un conglomerat etnopedagogic, dar și în acest caz funcționarea temporară a mediului copiilor își păstrează autonomia relativă. Aceste întâlniri de vară permit păstrarea relațiilor bune, calde și prietenoase în familie.

O trăsătură caracteristică a cunoștințelor populare despre copii și mediul lor, cât și a etnopedagogiei familiei, în general, este că informațiile despre cei mici sunt redată destul de specific. Ele se caracterizează printr-o terminologie științifică obișnuită, dar cu un grad înalt de afecțiune, sunt redată concis, deseori în formă artistică, cu o fantazie romantică înaltă și o simbolistică bogată, accesibilă pentru copii. În consecință ei sunt pregătiți să întâmpine influențele educative ale adulților. Aceste cunoștințe despre sine, despre semenii sunt transformate de mediu din obiect în subiect al procesului educațional.

Cercetătorii opinează, precum și în noțiunea de mediu se includ: *factorii sociali, culturali, economici și condițiile naturale a vieții oamenilor*. Noi împărtășim acest punct de vedere și, dezvoltându-l, remarcăm: *social este totul ce se referă la activitatea de viață a omului* în societate, de aceea la studierea acestui aspect trebuie luată în considerare *factorii existențiali, factorii etnici și alți factori*.

Alți cercetători numesc al doilea mediu natural *mediul obiectual*, creat de mâinile omului, evidențiat în calitate de trăsătură specifică, ceea ce proprietățile estetice determină valoarea ei culturală (N. Silistraru, C. R. Dulescu-Motru, Vl. Pâslaru). De aici rezultă noțiunea „mediul obiectual - estetic”. Tot ceea ce se percepe vizual este estetic semnificativ, mediul natural sau artificial, prin care el interacționează, constituie *canavaua structurală a mediului obiectual – estetic*. Ea are o anumită influență asupra sferelor *emoionale, volitive și raionale* a conștiinței și comportamentului personalității, determină caracterul transformărilor și noilor inserții, este un stimulator în perfecționarea mediului.

Capitolul 3. „Investigații experimentale de formare a orientărilor axiologice la precolarii mari din perspectiva etnopedagogiei familiei”. În baza studiului literaturii de specialitate, modelul este conceput ca un subsistem pedagogic (teoretic și praxiologic) de formare a orientărilor axiologice la precolarii din perspectivă etnopedagogică familiei, în cadrul sistemului de educație precolară, și are la bază următoarele abordări:

- **Abordarea sistemică** prevede formarea orientărilor axiologice la precolarii în cadrul paradigmei integrate a educației precolare la nivel *formal, nonformal și informal*.

- **Abordarea formativ** presupune influențele asupra personalității copilului, corelând adecvat domeniile *cognitiv, afectiv și comportamental* în contextul etnopedagogiei familiei.

- **Abordarea axiologică și etnopedagogică** presupune asimilarea de către copil a unui sistem de valori naționale perene: *munca, cinstea, onorarea, dreptatea, bunătatea* etc.

- **Abordarea curriculară** reprezintă un demers structural și funcțional care include: *sistemul de obiective, conținutul educațional, strategii educative și evaluative*.

- **Abordarea psiho-pedagogică** este reprezentată de particularitățile dezvoltării preșcolare în raport cu valorile naționale/comportamentale.

Aceste abordări determină un sistem de principii ca fundament al elaborării modelului pedagogic de formare a orientărilor axiologice la preșcolari din perspectiva etnopedagogiei familiei. Având drept criteriu analiza fenomenului educațional și a celui etnopedagogic, principiile se grupează în trei categorii: *principiile pedagogiei populare, principiile pedagogice generale; principiile axiologice*.

Obiectivele formării orientărilor axiologice la copiii preșcolari sunt expresii ale unor determinări socioculturale și etnopedagogice și nu au un caracter spontan, ele sunt expresii ale unor determinări socioculturale și etnopedagogice. Ansamblul obiectivelor propuse se dezvoltă și se concretizează în cadrul unor conținuturi care duc la formarea orientărilor axiologice la preșcolari din perspectiva etnopedagogică.

Proiectarea *conținuturilor* în cadrul modelului are la bază abordarea curriculară. Această abordare presupune: re-proiectarea raporturilor existente la nivelul procesului educațional între „subiect educator” și „subiect educabil”, între materia de studiu programată și efectele sale formative pe termen scurt, mediu, lung; centrarea educației asupra obiectivelor, pentru a asigura nu numai specificarea conținuturilor, ci și realizarea corespondenței între predare – învățare - evaluare.

Perspectiva curriculară asigură, pe de o parte, restrângerea, prin aprofundare, a sferei de proiectare a conținutului formării orientărilor axiologice la preșcolari, prin raportare la curriculumul educației preșcolare, creează premise realizării educației integraliste și unor din perspectiva etnopedagogiei familiei programe individualizate. Această perspectivă curriculară conferă conținutului educației axiologice a preșcolarilor un caracter, în egală măsură, stabil și dinamic: stabil, prin valorile etnopedagogice selectate, corespunzător cu obiectivele propuse, și dinamic, prin specificările și concretizările realizate de educator, conform obiectivelor de referință operaționale.

Aadar, conținutul în cadrul modelului este definit ansamblul valorilor etnopedagogice selecționate și elonate, în conformitate cu demersurile curriculumului educației preșcolare. Sintetic, conținutul formării orientărilor axiologice la preșcolari poate fi prezentat printr-un curriculum elaborat de noi în ajutorul educatorului.

Din motive pedagogice, am structurat **conținutul formării orientărilor axiologice la preșcolari în trei module**. Primul modul, *Tradiții cu specific etnic*, include un ansamblu de tradiții, privind srbătorile religioase și laice, relații cu copiii de alte etnii etc. Al doilea modul, *Tradiții locale*, include jocuri populare românești, tradiții populare din zonă, colinzi, cântece, doine, ezuri etc. Al treilea modul, *Valori culturale și sociale*, presupune contactul direct al copiilor cu costumul popular, esuri, încrustații în lemn, produse de olărit, folclorul literar etc. și cu creatorii. Modulul propus în cercetare dezvoltă curriculumul educației preșcolare și constituie repere ale proiectării activităților educative privind formarea orientărilor axiologice la preșcolari.

Fig. 3.1. Modelul pedagogic de formare a orient rilor axiologice la pre colari din perspectiva etnopedagogiei familiei

E antionul cercet rii. Experimentul pedagogic s-a realizat în cadrul institu iilor pre colare din: comunele Peresecina i Donici, r-ul Orhei, M gd ce ti, M c u i raionul Criuleni, e antionul experimental fiind constituit din: Institu iile pre colare Peresecina - 48 copii; Donici – 15 copii; M gd ce ti – 23 copii; Ma c u i – 16 copii (Fig. 3.2)

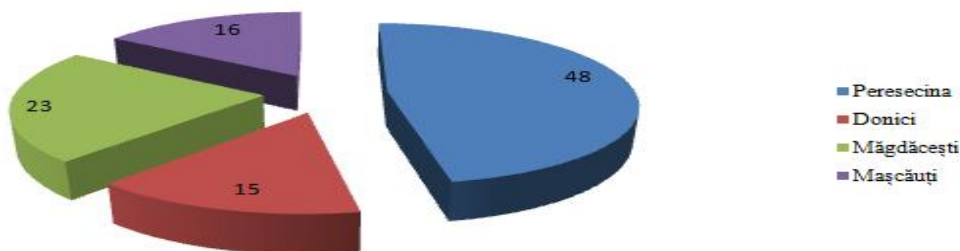

Fig.3.2. Repartizarea copiilor participan i în cercetare pe institu ii

În etapa experimentului *de constatare* au fost diagnostica i 102 pre colari i 88 de educatoare, care au fost diviza i egal în câte dou grupuri: grup de control i grup experimental

Pentru studierea problemei despre cunoa terea tradi iilor populare i a folclorului au fost chestiona i copiii din grupa mare (5-7 ani) a gr dinilor din comunele Peresecina i Donici, r-ul Orhei, M gd ce ti, M c u i, raionul Criuleni. Chestionarea copiilor s-a realizat pe parcursul anului 2014. Au participat la acest chestionar 102 copii dintre care 22 sunt educa i de bunici, 64 - de p rin i i 16 - de p rin i i bunici. Rezultatele chestionarului sunt înregistrate în Tabelul 3.1.:

Tabelul 3.1. Gradul de cunoa tere a tradi iilor populare i a folclorului de c tre pre colari

Itemii	R spuns	Grup de control 51		Grup experimental 51	
		Nr.	%	Nr.	%
Ce tradi ii populare cuno ti?	Au putut numi tradi iile populare	30	58,82	30	58,82
	Nu cunosc tradi ii populare	21	41,17	21	41,17
Ce tradi ii religioase cuno ti?	Copii au numit mai multe s rb tori religioase	35	68,62	34	66,66
	N-au numit s rb tori religioase	16	31,37	17	33,33
P rin ii prin ce exemple te educ ?	P rin ii îi educ prin comportamentul adecvat din familie i societate	11	21,56	11	21,56
	Au dat r spunsuri evazive	20	39,22	21	41,17
	Au pledat pentru biseric , rug ciune, toleran , iertare	20	39,22	19	37,25
Bunicii prin ce exemple te educ ?	Bunicii sunt mai aten i, binevoitori, îng duitori	14	27,45	13	25,49
	Au dat r spunsuri evazive	20	39,22	22	43,14
	N-au r spuns	17	33,33	16	31,37
Povestea: ce educ ?	Povestea educ , c binele învinge r ul	20	39,22	22	43,14
	Pove tile scrise de Ion Creang	31	36,78	29	56,86
Jocul: ce educ ?	Dac vor fi racordate i adaptate la obiectivele jocurilor populare, vor contribui la formarea moral a personalit ii	27	52,94	26	50,98
	Diverse r spunsuri ce in de colectivitate, grup	24	47,06	25	49,02
Proverbul: ce	Este o înv tur care vine din	24	47,06	23	45,09

educ ?	genera iile anterioare				
	Nu tiu nimic despre proverb	27	52,94	28	54,90
Vizionezi TV? (Ce te înva TV? Ce emisiuni prive ti? Nume te eroii prefera i)	Privesc desene animate, emisiuni i filme	28	54,9	27	52,9
	Prefer s se joace, de aceea rar privesc TV	21	41,2	20	39,2
	Sunt priva i de TV, deoarece le interzice p rin ii	3	5,9	4	7,8
Despre aceste no iuni ce v spune educatoarea?	Educatoarele folosesc cel mai des: jocul i povestea	29	56,86	28	54,90
	Au dat r spunsuri evazive	22	43,14	23	45,09
Ce calit i v educ tradi iile i folclorul?	Folclorul influen eaz educa ia copiilor	21	41,2	20	39,2
	Cunosc unele specii din folclorul copiilor	11	21,6	13	25,5
	Au venit cu mici deschideri despre tradi ie: s rb tori pascale, rug ciuni	19	37,3	18	35,3

Acestea i alte reflec ii sunt ca ni te *modele ale educa iei* familiei din perspectiv etnopedagogic . Copii au remarcat în viziunea lor c bunicii sunt cei mari educatori, men ionând cumsec denia, omenia, dragostea fa de nepo i i, în genere, pentru copii. Bunicii tiu tot, le pot pe toate i mereu ne servesc drept exemplu pozitiv în educa ie.

La întrebarea „*Povestea ce educ ?*” am concluzionat c : 39,22% din grupul de control i 43,14 % din grupul experimental în eleg, c povestea educ , c binele învinge r ul, c personajele le sunt impun toare i ei i doresc s fie ca unii eroi din povesti i basme pentru a schimba lumea prin omenia lui F t-Frumos din basm, omenia fiind corelat *cu binele i adev rul împotriva r ului*; 36,78% din grupul de control i 56,86% din grupul experimental au numit unele pove ti scrise de Ion Creang ca: „Pungu a cu doi bani”, „Capra cu 3 iezi”, „D nil Prepeleac”, „Fata babei i fata mo neagului” men ionând c prin eroii acestor pove ti sunt oamenii vii care lupt în favoarea binelui. Ei au mai venit cu a a exemple de “pove ti” ca: „ La sc ldat”, „La cire i”, „Pup za”, „Miori a”.

La itemul *Despre ce educ jocul r spunsurile* au fost distribuite: 52,94% din grupul de control i 50,98% din grupul experimental – au pornit de la faptul dac vor fi selectate i sistematizate conform anumitor principii, dac con inuturile curriculare vor fi adaptate la obiectivele jocurilor populare i vor fi racordate la mecanismele fire ti de formare moral a personalit ii copilului, dac ghidarea metodic a jocurilor populare va inten iona valorificarea generalului i specificului etnic codificat în jocurile populare întru formarea profilului moral al pre colarului; 47,06% din grupul de control i 49,02% din grupul experimental au venit cu diverse r spunsuri ce in colectivitatea, grup, dezvoltarea faptul c jocurile populare pot deveni mijloc de baz în formarea moral a personalit ii pre colarului.

Proverbul pentru 47.06% din grupul de control i 45,09 % din grupul experimental *este o înv tur care vine din genera iile anterioare* despre *h rnicie*: Omul cât tr ie te înva ; *despre omenie*: Omenia e mai scump ca avu ia, despre *moral* : H rnicia poart gospod ria; despre *munc* : cinstea se câ tig prin munc i fapte bune, despre *r bdare*: Fii st pân pe capul t u i la bine i la r u. În acest context conchidem c p rin ii, bunicii i educatorii folosesc proverbul ca instrument educativ. Nu cunosc nimic despre proverb 52,94% din num rul copiilor grupului de control i 54,90% din grupul experimental.

R spunsurile la itemul „*Vizionezi TV? (Ce te înva TV? Ce emisiuni prive ti? Nume te eroii prefera i)*” au permis divizarea copiilor în trei grupuri:

- 54,9% din grupul de control i 52,9 % din grupul experimental privesc des TV, în special,

desene animate, emisiuni și filme. Copiii sunt influențați de TV, de la care învață diferite *modele comportamentale*;

- 41,2% din grupul de control și 39,2 % din grupul experimental preferă să se joace, de aceea privesc rar TV;
- 5,9% din grupul de control și 7,8 % din grupul experimental sunt privați de TV, deoarece le interzic părinții (Fig. 3.3).

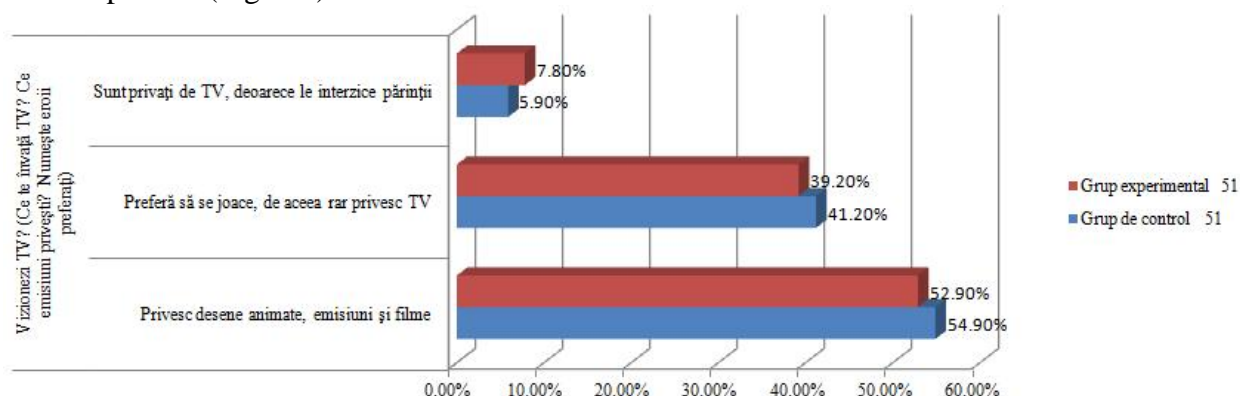

Fig. 3.3. Repartizarea răspunsurilor copiilor la itemul 8.

La elucidarea următorului item *Despre aceste noțiuni ce vă spune educatoarea?* copii s-au împărțit după cum urmează: 56,86% din grupul de control și 54,90 % din grupul experimental de copii în răspunsurile lor au punctat că la grădinițele educatoarele mai frecvent utilizează *jocul și povestea* ca specii folclorice, mai rar proverbul. Din observațiile noastre am sesizat că proverbele și zicalurile ca factori ai educației populare sunt mai des folosite de bunici, mai rar de părinții mai în vârstă și educatori și foarte rar de părinții tineri. Aceasta se explică prin lipsa de experiență a vieții. 43,14% din grupul experimental și 45,09% din numărul copiilor grupului experimental au dat răspunsuri evazive.

Ce calități educative tradiționale și folclorul copiilor au venit cu următoarele explicații:

- 41,2% din grupul de control și 9,2% din grupul experimental au conturat ideea că acești factori influențează asupra educației copiilor (ne învață despre muncă și încercăm să fim de ajutor, să ascultăm povestea celor mai în vârstă și să le urmăm sfatul, să fim prieteni, să apreciem calitățile bune ale celor din jur etc.);
- 21,6% din grupul de control și 25,5% din grupul experimental cunosc unele specii din folclorul copiilor (numărătoarele, frământările de limbă, jocuri ale copiilor);
- 37,3% din grupul de control și 35,3% din grupul experimental venit cu mici deschideri despre tradițiile ca: sărbătorile pascale, rugăciunea în fața domnului dar și poveștile prin care se măști.

Rezultatele chestionării la itemii 9 și 10 sunt prezentate în Fig. 3.4.

Faptul că mulți copii nu cunosc tradițiile populare și folclorul ne-a determinat să stabilim cauzele acestor carențe în dezvoltarea și educația lor. Acestea ne-au condus la ideea: cunosc oare educatoarele aceste tradiții, datini și obiceiuri?

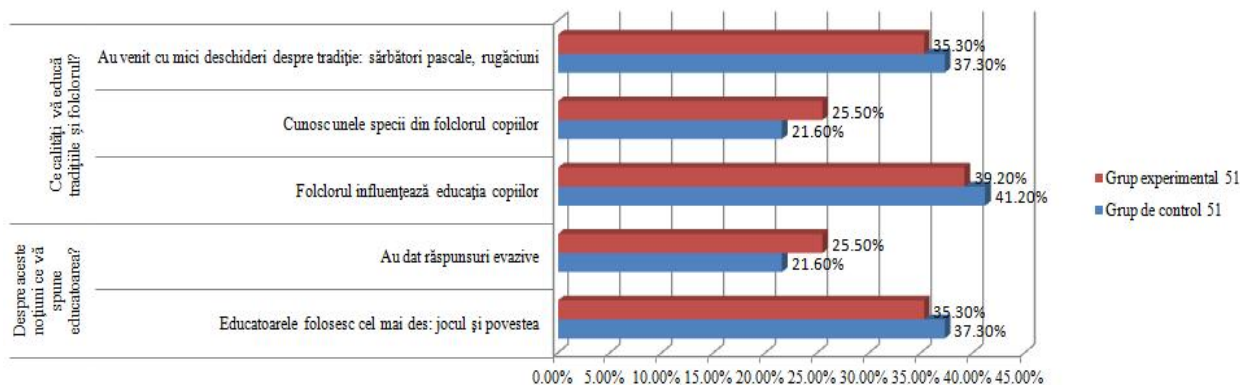

Fig.3.4. Repartizarea răspunsurilor copiilor la itemii 9 și 10

Astfel a apărut următoarea etapă de cercetare cu obiectivul: evidențierea nivelului de cunoaștere și aprecierea posibilităților educative ale tradițiilor și folclorului de către educatori. În acest scop am efectuat sondajul printre educatori.

Au fost chestionați 88 educatori ai grădinițelor „Persecina”- 28 educatori, și „Donici”- 17 educatori; „Măgdăcești”- 24 educatori, „Măscăuți”- 19 educatori. (Fig. 3.5).

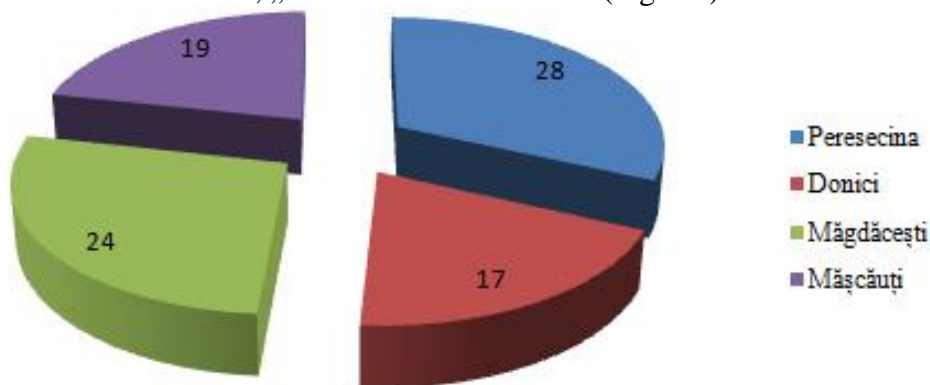

Fig.3.5. Repartizarea educatorilor pe instituții, participanți la experiment

Ne-am determinat să studiem opiniile educatoarelor despre tradițiile populare care influențează benefic asupra formării axiologice a copiilor în spiritul respectului față de tradițiile populare, față de continuitatea lor în scopul de a elucidă și alte aspecte ale problemei în cauză. Itemii care au alcătuit chestionarul următor au fost: *Cunoașterea tradițiilor*, *Aprecierea tradițiilor*, *Influența tradițiilor asupra educației*. (Tabelul 3.2.).

Tabelul 3.2. Cunoașterea tradițiilor populare de către educatori

Nr	Itemi	Răspuns	Grup de control 44		Grup experimental 44	
			Nr.	%	Nr.	%
1.	Cunoașterea tradițiilor	Au o închipuire amplă despre tradițiile populare	18	40,9	19	43,2
		Cunosc unele tradiții populare	17	38,6	16	36,4
		Nu cunosc tradiții populare	9	20,5	9	20,5
2.	Aprecierea tradițiilor	Determină corect tradițiile	12	27,3	11	25,0
		Confundă tradițiile populare cu cele religioase	14	31,8	15	34,1
		Au o atitudine sceptică	12	27,3	11	25,0
		Nu au imediat	6	13,6	7	15,9
3.	Influența tradițiilor asupra educației	Influențează	11	25,0	10	22,7
		Nu influențează	4	9,1	5	11,4
		Folosc tradițiile în activitate	15	34,1	14	31,8
		Nu folosesc tradițiile în activitate	10	22,7	9	20,5
		Fără răspuns sau răspuns evaziv	4	9,1	6	13,6

Rezultatele chestionării, ne demonstrează că educatorii, în general, cunosc, apreciază și consideră că tradițiile influențează pozitiv asupra educației. Răspunsul la itemul „Cunoașterea tradițiilor populare” s-a repartizat în felul următor: 40,9% din grupul de control și 43,2% din grupul experimental au demonstrat cunoștințe ample în cunoașterea tradițiilor populare, au experiență bogată și au putut numi 5-7 tradiții. Ca tradiții de bază au fost menționate: stima față de cei maturi, omnia, ajutorul reciproc, mândria de neam, stăpânirea de sine, dragostea pentru copii. Cunoașterea unor tradiții au demonstrat-o 38,6% din grupul de control și 36,4% din grupul experimental. S-au numit, în special, astfel de tradiții ca: omnia și stima față de cei maturi. 20,5% din grupul de control și

20,5% din grupul experimental au recunoscut că nu cunosc tradițiile populare românești. Acest grup îl alcătuiesc tinerele cadre didactice (Fig.3.6).

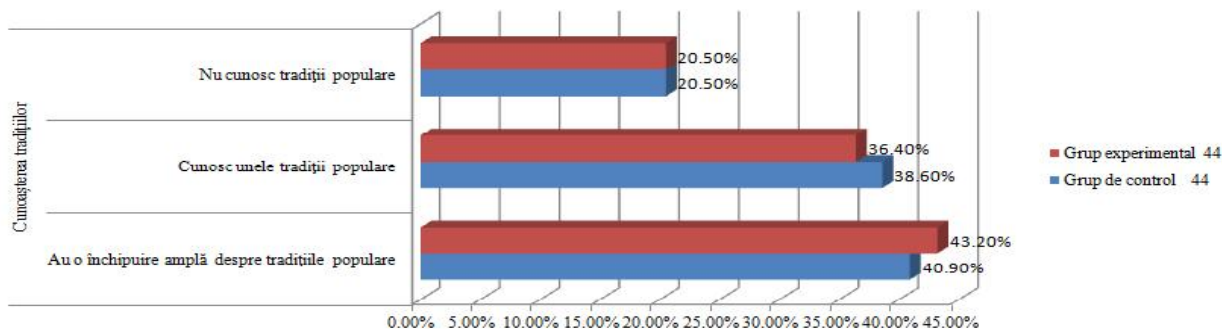

Fig. 3.6. Rezultatele chestionării educatoarele la itemul 1

Aprecierea tradițiilor populare. Din numărul educatoarelor care cunosc bine tradițiile populare au apreciat just rolul tradițiilor în educație. Din grupul de control 27,3% și din grupul experimental 25,0% nu pot delimita tradițiile populare de cele religioase. Tinerii educatori 27,3% din grupul de control și 25,0% din grupul experimental i-au exprimat incertitudinea privind întrebările despre tradițiile populare (Fig. 3.7.).

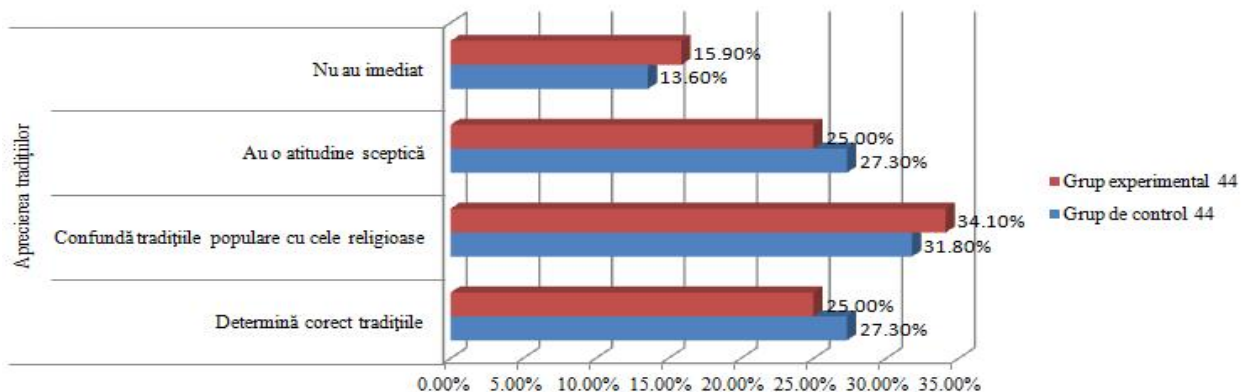

Fig. 3.7. Rezultatele chestionării educatoarele la itemul 2

Influența tradițiilor populare asupra educației. Ne-a fost interesant, să aflăm părerea educatoarelor despre tradițiile populare în educarea copiilor și viziunea lor asupra problemei de a le utiliza în arsenalul educativ. În acest scop le-au fost adresate un set de întrebări. Analiza răspunsurilor a demonstrat, că majoritatea educatoarelor afirmă cu certitudine influența pozitivă a tradițiilor asupra dezvoltării morale a personalității.

34,1% dintre educatoarele grupului de control și 31,8% educatoarele grupului experimental apelează la tradițiile populare în educația și activitatea practică prin asemenea mijloace ca: *povești, poezii, cântece populare, dansuri*. Se consideră că cel mai eficient mijloc de educație este *povestea ca valoare prioritară*. Grafic rezultatele chestionării sunt reprezentate în Fig. 3.8.:

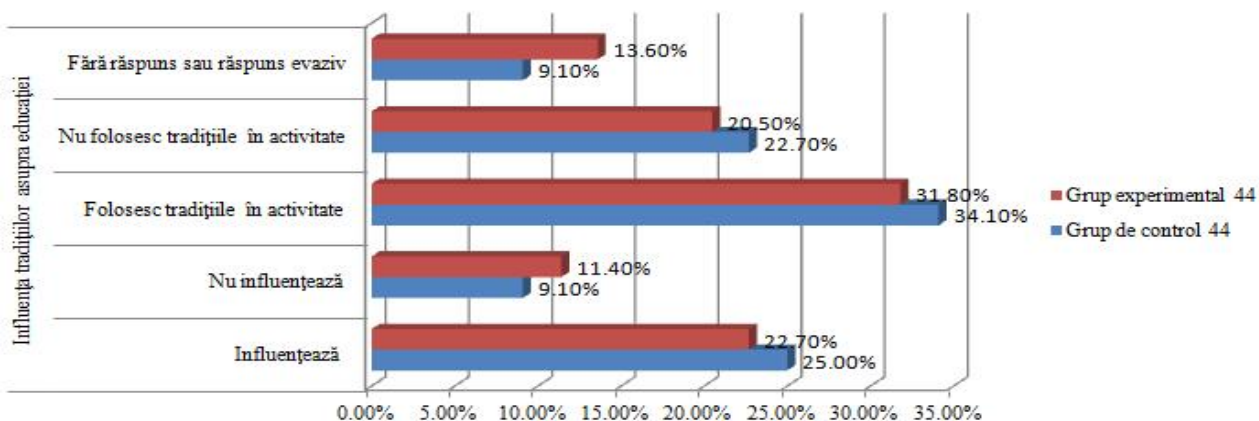

Fig.3.8. Rezultatele chestionării educatoarele la itemul 3

Concluzion m c educatoarele gr dini elor men ionate cunosc insuficient tradi iile i obiceiurile, nu pot aprecia tradi iile na ionale, de i acestea influen eaz pozitiv asupra con tiin ei morale a genera iei în cre tere. Una dintre cauzele necunoa terii tradi iilor populare de c tre copii const în faptul, c educatorii nu posed cuno tin ele respective.

Obiectivul urm torului chestionar a fost determinarea nivelului de cuno tin e în domeniul folclorului, aprecierea i influen a folclorului asupra educa iei pre colarilor (Tabelul 3.3.)

Tabelul 3.3. Cuno tin e despre folclor

Nr	Itemi	R spuns	Grup de control 44		Grup experimental 44	
			Nr.	%	Nr.	%
1	Cunoa terea folclorului	Con tienteaz c folclorul este factor educativ	20	45,5	19	43,2
		Cunosc unele specii folclorice	8	18,2	11	25,0
		Jocul i povestea sunt decisive în dezvoltarea personalit ii pre colarului.	16	36,4	14	31,8
2	Aprecierea folclorului	Determin corect valen ele folclorice	14	31,8	13	29,5
		Confund tradi iile cu folclorul	23	52,3	22	50,0
		Au o atitudine rezervat	7	15,9	9	20,5
		Nu valorific valen ele educative ale folclorului	0	0	0	0
3	Influen a folclorului asupra educa iei	Folclorul este temelia educa iei	7	15,9	8	18,18
		Influen eaz benefic	5	11,36	4	9,09
		Nu influen eaz	5	11,36	6	13,63
		Folosesc folclorul în activitate	11	25,00	10	22,72
		Nu folosesc folclorul în activitate	16	36,36	16	36,36

Au fost analizate i rezultatele, ce in de itemii de folclor. La itemul *Cunoa terea folclorului* r spunsurile s-au repartizat în felul urm tor: 45,5% din grupul de control i 43,2% din grupul experimental con tienteaz c folclorul este factor educativ; 18,2% din grupul de control i 25,0% din grupul experimental cunosc unele specii ale folclorului (jocul, num r toarea, povestea, proverbul etc.); 36,4% din grupul de control i 31,8% din grupul experimental consider c jocul i povestea sunt decisive în dezvoltarea personalit ii copilului (Fig. 3.9).

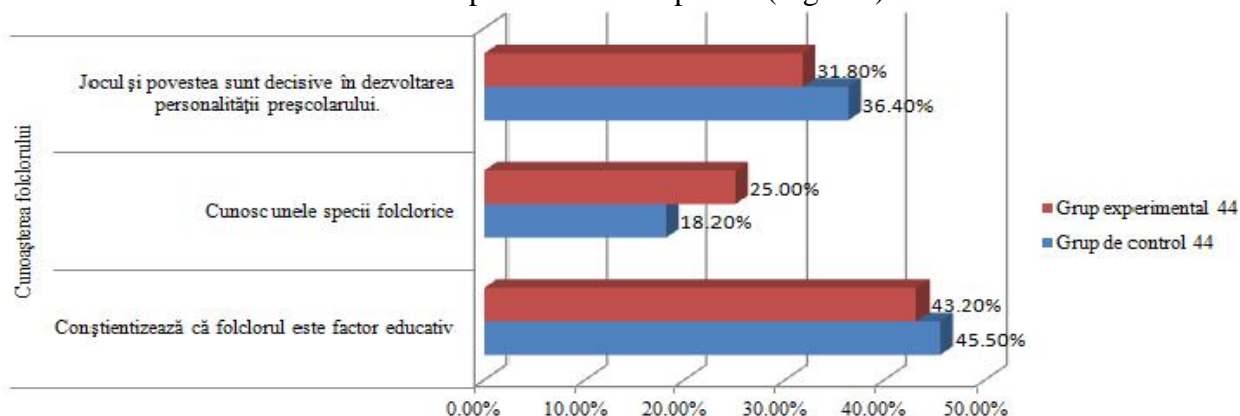

Fig.3.9. Rezultatele chestion rii educatoarele la itemul *Cunoa terea folclorului*

Apreciaz folclorul 31,8% din grupul de control i 29,5% din grupul experimental au determinat corect valen ele folclorice; 52,3% din grupul de control i 50,0% din grupul experimental confund tradi iile cu folclorul; 15,9% din grupul de control i 20,5% din grupul experimental au o atitudine rezervat fa de folclor (Fig. 3.10).

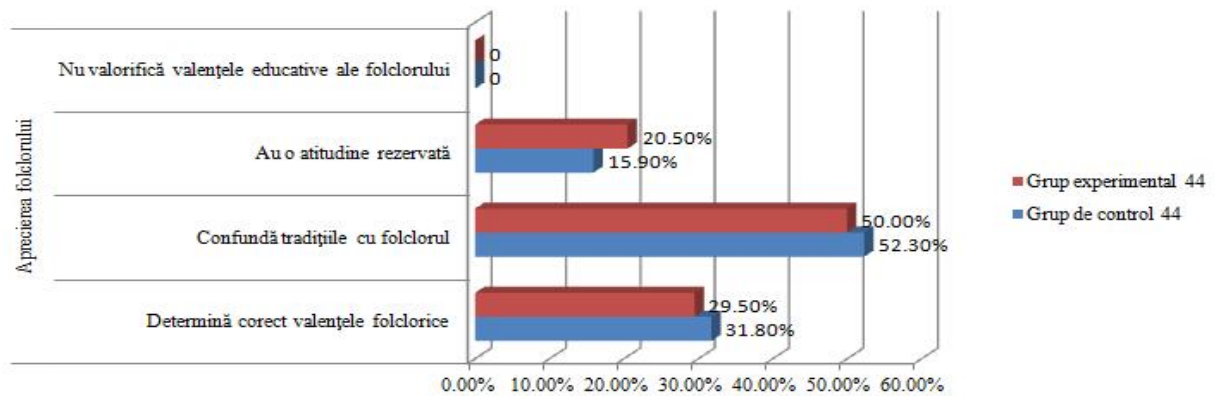

Fig. 3.10. Rezultatele chestionării educatoarelor la itemul *Apprecierea folclorului*

Majoritatea respondenților consider că folclorul are o influență mare asupra educației: 15,9% din grupul de control și 18,18% din grupul experimental consider că folclorul este temelia educației; 11,36% din grupul de control și 9,09% din grupul experimental cred că folclorul influențează benefic educația copiilor; 11,36% din grupul de control și 13,63% din grupul experimental admit că folclorul nu influențează educația copiilor; doar 25,00% din grupul de control și 22,72% din grupul experimental folosesc folclorul în activitățile pedagogice; 36,36% din grupul de control și 36,36% din grupul experimental nu folosesc folclorul în activitate.

În baza celor examinate, constatăm că educatoarele din instituțiile precolare au o motivare puternică pentru promovarea tradițiilor populare și a folclorului românesc, dar nu au pregătirea necesară pentru transmiterea acestor valori generative în creșterea.

Astfel, remarcăm că oportuna necesitate de formare profesională continuă a cadrelor didactice din instituțiile precolare. Rezultatele obținute în experimentul de constatare ne-a condus la etapa experimentului de formare prin elaborarea unui curriculum la Etnopedagogia familiei pentru a fi implementat în formarea și dezvoltarea orientărilor axiologice a preșcolarilor.

Experimentul de formare a fost unul neordinar, deoarece după curriculumul propus de noi, modulele conțin în temeiul rolului educatorilor populari pe de o parte, iar pe de altă parte educația este instituționalizată (educația preșcolară). S-a convenit să se aplice din curriculum secvențele care în educația populară preponderent din *folclor, tradiție, scribitori* orientate pentru formarea orientărilor axiologice la preșcolari.

Pedagogia populară confirmă că pentru educația morală în familie este important ca *prinții să fie un exemplu demn de urmat*. De aceea *educatorul trebuie să creeze atmosfera generală a familiei*, adică calitățile morale ale părinților. Uneori asupra părinților se poate acționa prin copii. Prin chestionarea părinților și copiilor, educatorul poate releva gradul moralității din familie și proiecta influența educativă posibilă asupra educabililor.

Acste deziderate ne conduc la ideea că *familia* ca model de educație, ca dimensiune a educației permanente reprezintă pe:

- cultura pedagogică tradițională care dispune de un sistem, întrunind diverse funcții, factori, metode și forme ale educației;
- procesul de formare a personalității în pedagogia populară are un caracter integrat;
- eficiența ideilor culturii pedagogice tradiționale ne îndeamnă mereu la o activitate creatoare în procesul educațional.

Ponderea acțiunilor frontale, grupale, individuale în structura activității educative permite avansarea următoarei clasificări:

1. Activități în care predomină acțiunea frontală : *jocuri populare*; excursii; serbări etc.
2. Activități în care predomină acțiunea pe grupuri: excursii cu scop educativ; jocuri didactice; activități pe centre de interes; scenete etc.

3. Activități în care predomină acțiunea individuală: lucrări practice; lectură suplimentară; elaborarea de jocuri; frământări de limbă etc.

Aceste tipuri de activități au fost antrenate în *experimentul de formare* (Tabelul 3.1.).

Tabelul 3.4. Activități educative de formare a orientărilor axiologice la precolarii mari din perspectivă etnopedagogică a familiei

Obiectivele de referință	Comportamente	Activități educative
<p>Copilul să cunoască și să respecte normele necesare integrării în viața socială și regulile de securitate personală</p>	<ul style="list-style-type: none"> - să accepte și să respecte regulile de conviețuire în grup conform tradițiilor românești (respectarea celor mari, purtare prietenoasă); - să colaboreze cu colegii în realizarea unor activități în comun (Unde-s doi, puterea creșterii); - să cunoască și să respecte cerințele de adresare față de alții, să răspundă dacă cineva îi se adresează (Învățatul, nu numai să vorbești); - să cunoască și să respecte cerințele de politețe: salut, rugămintea, mulțumirea (Bună ziua, cu plăcere, cu stăpânirea); - să respecte dreptul celuilalt la opinie și la cuvânt (Dreptatea poate avea și altul, nu numai tu); - să se comporte prietenos, fără violență fizică sau verbală (Cine seamănă vânt, culege furtună); - să cunoască și să respecte regulile de igienă și securitate personală, a locuinței și mediului natural apropiat; - să învețe să tepe într-o situație dată (Cu răbdarea, treci marea); - să accepte și să ofere sprijin (Prietenul la nevoie se cunoaște) 	<p>de cunoaștere și respectare a normelor de comportare în societate; de educare a abilității de a intra în relații cu ceilalți</p>
<p>Copilul să poată aprecia în situații concrete unele comportamente și atitudini în raport cu norme prestabilite și cunoscute; să trăiască în relațiile cu ceilalți stări afective pozitive, să manifeste prietenie și toleranță, să învețe autocontrolul</p>	<ul style="list-style-type: none"> - să dobândească autonomie în activitatea cotidiană; - să-și evalueze comportamentul în raport cu normele de conviețuire socială (Spune-mi cu cine te aduni, ca să-ți spun cine ești); - să-și aprecieze comportamentul în raport cu persoane și situații cunoscute (Bine faci, bine primești); - să-și adapteze comportamentul la diferite situații (în fața înțeleptului și ascultătorului, nu să vorbești); - să conștientizeze consecințele pozitive și negative ale actelor sale de comportament asupra sa și asupra celorlalți (După fapt, și după dreptate); - să ducă la bun sfârșit un lucru început, să persevereze (Cu răbdarea treci marea); - să-și respecte promisiunile făcute față de alții (Cuvântul dat, jurământul curat); - să manifeste toleranță față de copiii aparținând altor etnii sau culte religioase (Omu-nu după purtare, nu după ciul) 	<p>de educare a trăsăturilor de voință și caracter și de formare a unei atitudini pozitive față de sine și față de ceilalți</p>
<p>Copilul să poată cunoaște unele componente ale lumii înconjurătoare (corpul uman, plante, animale, obiecte); să acționeze în sensul protejării naturii, plantelor și vieuitoarelor, să contribuie la înfrumusețarea mediului</p>	<ul style="list-style-type: none"> - să ajute la bună desfășurare a activității din familie și din grădini (Mai multe mâini fac mai mult decât două); - să înțeleagă esența deosebirii dintre om și animale (Omul și omul ca să muncească, vita și vitca să pasca); - să recunoască diferite plante și animale din flora, respectiv, fauna locală; - să recunoască formele de relief din zonă; - să recunoască principalele lucrări de îngrijire, recoltare și prelucrare a plantelor de cultură; - să cunoască și să respecte normele de comportament civilizate, ecologice; - să ia atitudine față de încălcarea de către alți copii a normelor de protecție a mediului; - să adopte comportamente de menținere a sănătății proprii și a mediului ambiant 	<p>de dezvoltare a capacității de cunoaștere și în alegerea mediului înconjurător, de formare a atitudinii pozitive față de mediul natural;</p>

Copilul s poat descrie i identifice elemente locale specifice rii i comunei în care locuie te	<ul style="list-style-type: none"> - s cunoasc numele rii i al localit ii natale i domiciliul; s cunoasc numele capitalei; - s cunoasc însemnele rii; s exprime atitudini pozitive fa de ar i popor; - s recunoasc i s descrie evenimentele importante din via a na ional , religioase, tradi ionale, istorice, culturale; - s fac distinc ie între o zi obi nuit i una de s rb toare; s cunoasc elemente de cultur popular local : ocupa ii, port, folclor, tehnic , art ; - s cunoasc i s respecte tradi iile populare române ti i ale minorit ilor etnice cu care convie uie te; - s participe fizic i afectiv la practicile tradi ionale legate de s rb tori laice sau religioase ale familiei i comunit ii, potrivit vârstei. 	de cunoa tere a unor elemente de istorie, geografie, religie care definesc portretul spiritual al poporului român
---	---	---

Etapa de validare a prev zut m surarea nivelului final de formare a orient rilor axiologice la copii precum analiza i interpretarea datelor experimentului pedagogic. Instrumentele de cercetare aplicate la etapa experimental de constatare au fost repetate i în cadrul etapei de validare experimentului pedagogic: testarea, sondajul, analiza rezultatelor test rii, prelucrarea statistic i matematic a datelor experimentale, generalizarea rezultatelor.

Experimentul a urm rit s eviden ieze aportul diferitelor elemente de cultur popular la formarea orient rilor axiologice ale pre colarului pe urm toarele capacit i:

- atitudinea i conduita copilului în rela iilor inter- i intragenera ii în spiritul tradi iilor române ti;
- atitudinea pozitiv i conduita corect fa de locurile natale, ca expresie a con tiin ei patriotice;
- atitudinea i conduita pozitiv fa de munc , creatoarea tuturor valorilor;
- atitudinea i conduita pozitiv fa de natur , ca mediu de existen a omului, izvor de bog ie i frumuse e.

Validarea experimental a avut drept scop determinarea progreselor înregistrate de c tre pre colari privind promovarea valorilor etnopedagogiei familiei. (Anexa 4).

În Tabelul 3.6 sunt elucidate rezultatele evalu rii finale a copiilor grupului experimental i a celui de control la itemii *Ce tradi ii populare cuno ti?* i *Ce tradi ii religioase cuno ti?* (Tabelul 3.5).

Tabelul 3.5. Prezentarea comparativ a rezultatelor evalu rii finale pentru itemii 1, 2

		Ce tradi ii populare cuno ti?		Ce tradi ii religioase cuno ti?	
		Au putut numi tradi iile	Nu cunosc tradi ii populare	Copii au numit mai multe s rb - tori religioase	N-au numit s rb torile religioase
Constatare	Grup de control	58,82%	41,17%	68,62%	31,37%
	Grup experimental	58,82%	41,17%	68,62%	31,37%
Experiment	Grup de control	60,78%	39,22%	68,62%	31,37%
	Grup experimental	86,27%	13,73%	90,20%	9,8%
Evolu ia nivelului de preg tire e copiilor		+27,45%	+27,44%	+21,58%	+21,57%

Evolu ia nivelului de cuno tin e a copiilor în itemul *Ce tradi ii populare cuno ti?* este de 27,45%. Astfel, au putut numi tradi iile populare 60,78% din audien ii grupului de control i 86,27% din audien ii grupului experimental; nu cunosc tradi iile populare 39,22% din audien ii grupului de control i 13,73% din audien ii grupului experimental. La itemul *Ce tradi ii populare*

cuno ti? 68,62% din audien ii grupului de control i 90,20% din audien ii grupului experimental au numit corect mai multe s rb tori religioase.

Tabelul 3.6. Prezentarea comparativ a rezultatelor evalu rii finale pentru itemii 3, 4

		P rin ii prin ce exemple te educ ?			Bunicii prin ce exemple te educ ?		
		P rin ii îi educ prin comportament ul adecvat din familie i societate	Au dat r spunsuri evazive	Au pledat pentru biseric , rug ciune, toleran , iertare	Bunicii sunt mai aten i, binevoitori, îng duitori	Au dat r spunsuri evazive	N-au r spuns
Constatare	Grup de control	21,56%	39,22%	39,22%	27,45%	39,2%	33,33%
	Grup experimental	21,56%	39,22%	39,22 %	27,45%	39,22%	33,33%
Experiment	Grup de control	23,52%	35,29%	41,17%	31,07%	37,03%	31,37
	Grup experimental	39,22%	13,73	47,06%	80,39%	11,76%	7,84
Evolu ia nivelului de preg tire e copiilor		+15,7%	+21.56%	+6%	+49%	+25,25%	+23,53%

Analizând rezultatele chestion rii la itemii *P rin ii prin ce exemple te educ ?* i *Bunicii prin ce exemple te educ ?* s-a observat dinamic marcant a nivelului de cuno tin e a copiilor. La întrebarea *P rin ii educ copii prin comportament adecvat din familie i societate* au r spuns corect 23,52% din grupul de control i 39,22% din grupul experimental; 35,29% din grupul de control i 13,73% din grupul experimental au dat r spunsuri evazive; *au pledat pentru biseric , rug ciune, toleran , iertare* au r spuns 41,17% din audien ii grupului de control i 47,06% din audien ii grupului experimental.

La itemul *Bunicii prin ce exemple te educ ?* r spunsurile s-au repartizat în felul urm tor; la întrebarea *bunicii sunt mai aten i, binevoitori, îng duitori* au r spuns 31,07% din audien ii grupului de control i 80,39% din audien ii grupului experimental; *au dat r spunsuri evazive* – 37,03% din audien ii grupului de control i 11,76% din audien ii grupului experimental; n-au r spuns la întrebare 31,37% din grupul de control i 7,84% din grupul experimental.

Cuno tin ele înregistrate referitori la itemii ce demonstreaz modele de educa ie, de asemenea au înregistrat o dinamic pozitiv . În itemul *Povestea ce educ ?* , copiii au avut de r spuns la dou întreb ri, r spunsurile c ror au fost: la întrebarea *Povestea educ , c binele învinge r ul* 39,22% din audien ii grupului de control i 76,47% din audien ii grupului experimental au r spuns pozitiv. O mare importan în educa ia copiilor, ei au v zut-o în pove tile lui Ion Creang : 60,78% din audien ii grupului de control i 23,52% audien ii grupului experimental.

La itemul *Jocul ce educ ?* 54,9% din audien ii grupului de control i 43,14% din audien ii grupului experimental au r spuns pozitiv la întrebarea *Jocul va contribui la formarea moral a personalit ii*, iar 45,09% din audien ii grupului de control i 56,86% din audien ii grupului experimental au dat r spunsuri pozitive la ce *in de colectivitate, grup*.

49,09% din grupul de control i 83,25% din grupul experimental au r spuns la itemul *Proverbul este o înv tur care vine din genera iile anterioare*; iar num rului persoanelor care nu cunosc nimic despre proverb s-a mic orat considerabil: de la 50,98% din grupul de control la 17,65% din audien ii grupului experimental (Tabelul 3.7):

Tabelul 3.7. Prezentarea comparativ a rezultatelor evalu rii finale pentru itemii 5, 6 i 7

		Povestea: ce educ		Jocul: ce educ ?		Proverbul: ce educ ?	
		Povestea educ , c binele învinge r ul	Pove tile scrise de Ion Creang	Vor contribui la formarea moral a personalit ii	Diverse r spunsuri ce in de colectivitate, grup	Este o înv tur care vine din genera iile anterioare	Nu tiu nimic despr proverb

Constatare	Grup de control	39,22%	60,78%	52,94%	47,06%	45,09%	54,9%
	Grup experimental	41,2%	58,82	52,94%	47,06%	47,06%	52,94%
Experiment	Grup de control	39,22%	60,78	54,9%	45,09%	49,09%	50,98%
	Grup experimental	76,47%	23,52%	43,14%	56,86%	83,25%	17,65%
Evolu ia nivelului de preg tire e copiilor		+36%	+37,26%	+11,76%	+11,77%	+31,16%	+32%

La itemul *Vizionezi TV?* 54,9% din audien ii grupului de control i 52,9% privesc desene animate, emisiuni, filme; 41, 2% din audien ii grupului de control i 39,22% din audien ii grupului experimental prefer s se joace, de aceea rar privesc TV; 5,9% din audien ii grupului de control i 9,8% din audien ii grupului experimental sunt priva i de TV, din cauz c le interzic p rin ii (Tabelul 3.8):

Tabelul 3.8. Prezentarea comparativ a rezultatelor evalu rii finale pentru itemul 8

		Vizionezi TV? (Ce te înva TV? Ce emisiuni prive ti? Nume te eroii prefera i)		
		Privesc desene animate, emisiuni i filme	Prefer s se joace, de aceea rar privesc TV	Sunt priva i de TV, deoarece le interzice p rin ii
Constatare	Grup de control	54.9%	41.2%	5.9%
	Grup experimental	52.9%	45,09%	5,9%
Experi ment	Grup de control	54.9%	41.2%	5.9%
	Grup experimental	50,98%	39,22%	9,8%
Evolu ia nivelului de preg tire e copiilor		+4%	+2%	+3.96%

S-a înregistrat o dinamic pozitiv a cuno tin elor copiilor i la urm torii itemi: *Despre aceste no iuni ce v spune educatoarea? i Ce calit i v educ tradi iile i folclorul?* Astfel, 58,82% din audien ii grupului de control i 86,27% din audien ii grupului experimental au men ionat c *Educatoarele folosesc cel mai des: jocul i povestea*; 41,2% din audien ii grupului de control i 13,73% din audien ii grupului experimental au *dat r spunsuri evazive*; 41,2% din audien ii grupului de control i 54,9% din audien ii grupului experimental men ioneaz c *Folclorul influen eaz educa ia copiilor*; 21,6% din audien ii grupului de control i 17,64% din audien ii grupului experimental *Cunosc unele specii din folclorul copiilor*; 37,3% din grupul de control i 27,45% din grupul experimental *Au venit cu mici deschideri despre tradi ie: s rb tori pascale, rug ciuni*.

Tabelul 3.9. Prezentarea comparativ a rezultatelor evalu rii finale a grupului experimental i a celui de control pentru itemul 9 i 10

		Despre aceste no iuni ce v spune educatoarea?		Ce calit i v educ tradi iile i folclorul?		
		Educatoarele folosesc cel mai des: jocul i povestea	Au dat r spunsuri evazive	Folclorul influen eaz educa ia copiilor	Cunosc unele specii din folclorul copiilor	Au venit cu mici deschideri despre tradi ie: s rb tori pascale, rug ciuni
Constatare	Grup de	56,86%	43,14%	41,2%	21,6%	37,3%

	control					
	Grup experimental	56,86%	43,14	39,22%	23,52%	37,3%
Experiment	Grup de control	58,82%	41,2	41,2%	21,6%	37,3%
	Grup experimental	86,27%	13,73%	54,9%	17,64%	27,45%
Evolu ia nivelului de preg tire a copiilor		+27%	+27,47%	+13,7%	+4%	+10%

Analizând datele chestionarului de mai sus, putem concluziona c pre colarii, prin experimentul întreprins au înregistrat progrese considerabile în cunoa terea tradi iilor populare i a folclorului, *cuno tin e noi* despre ocupa ii, port, me te uguri, natur , munc de crea ie, *aprecieri valorice* asupra frumosului din natur , a celui creat de om, asupra comportamentului, *comportamente în situa ii noi* (în familie, gr dini , în rela iile cu persoane nou întâlnite, cu cei mari).

Efectele interven iilor noastre au fost observabile. Copiii au dovedit interes pentru toate ac iunile întreprinse, au f cut progrese în comportamentul cerut de împrejur rile mai mult sau mai pu in inedite i la mul i dintre ei s-a constatat influen a produc iilor artistice percepute asupra activit ii de desen, pictur , modelaj, colaj. Discu iile cu copiii, în urma fiec reia dintre ac iunile organizate, au dovedit anumite progrese în plan cognitiv, în aprecierea valorilor i în comportament. Cum era i de a teptat, cele mai însemnate progrese s-au dovedit a fi cele de cunoa tere. Este cel mai firesc lucru, de vreme ce momentul cunoa terii precede pe cel al aprecierii valorilor. Copiii trebuie mai întâi s cunoasc produc iile culturale, ca s le poat aprecia i s se conduc dup cerin ele valorice.

Chestionarul urm tor a avut scop s determin m nivelul de cuno tin e a educatoarelor din institu iile pre colare dup formarea realizat . Astfel, în baza analizei chestionarelor, s-a constatat c s-au produs schimb ri esen iale în rezultatul form rii educatoarelor (Tabelul 3.10).

Tabelul 3.10. Prezentarea comparativ a rezultatelor evalu rii finale pentru educatori referitoare la tradi iile populare

Nr	Itemi	R spuns	Constatare 44				Formare 44			
			Grup de control 44		Grup experiment al 44		Grup de control 44		Grup experimental 44	
			Nr.	%	Nr.	%	Nr.	%	Nr.	%
1.	Cunoa ter ea tradi iilor	Au o închipuire ampl despre tradi iile populare	18	40,9	19	43,2	19	43,2	24	54,5
		Cunosc unele tradi ii populare	17	38,6	16	36,4	18	40,9	20	45,5
		Nu cunosc tradi ii populare	9	20,5	9	20,5	7	15,9	0	0
2.	Apreciere a tradi iilor	Determin corect tradi iile	12	27,3	11	25,0	13	29,5	29	65,9
		Confund tradi iile populare cu cele religioase	14	31,8	15	34,1	14	31,8	7	15,9
		Au o atitudine sceptic	12	27,3	11	25,0	12	27,3	8	18,2
		Nu au imediat	6	13,6	7	15,9	5	11,4	0	0
3.	Influen a tradi iilor asupra educa iei	Influen eaz	11	25,0	10	22,7	13	29,5	21	47,7
		Nu influen eaz	4	9,1	5	11,4	4	9,1	0	0
		Folosesc tradi iile în activitate	15	34,1	14	31,8	15	34,1	23	52,3
		Nu folosesc	10	22,7	9	20,5	10	22,7	0	0

		tradiiile în activitate								
		Fără răspuns sau răspuns evaziv	4	9,1	6	13,6	2	0,45	0	0

La itemul *Cunoașterea tradițiilor* au închipuire amplă despre tradițiile populare 54,5% din audienții grupului experimental după realizarea formării față de 43,25% din audienții grupului experimental la etapa de constatare; a crescut considerabil numărul audienților, după formare, care cunosc tradițiile populare: 45,5% din audienții grupului experimental, față de 36,4% din audienții grupului experimental la etapa de constatare; s-a micșorat numărul educatorilor care nu cunosc tradițiile populare 0% după realizarea formării, față de 20,5% din numărul audienților grupului experimental la etapa de constatare.

Analiza rezultatelor itemului *Aprecierea tradițiilor* ne permite să concluzionăm, că determină corect tradițiile 65,9% din numărul audienților grupului experimental, după formare, față de 25,5% din numărul audienților grupului experimental la etapa de constatare; s-a redus mult numărul educatoarelor care confundă tradițiile populare cu cele religioase -15,9% din audienții grupului experimental după formare, față de 34,15% din audienții grupului experimental, la etapa de constatare; de asemenea, după formare, s-a redus numărul educatoarelor care aveau o atitudine sceptică față de tradiții – 18,2% față de 25,0%.

La itemul *Influența tradițiilor asupra educației* s-a observat că după formare a crescut esențial numărul educatoarelor care folosesc tradițiile populare în activitățile realizate - 52,3%; s-a redus la minimum numărul formabililor după realizarea programului de formare, care nu folosesc tradițiile în activități – 0% față de 20,50% din numărul audienților grupului experimental la etapa de constatare; s-a micșorat numărul audienților după formare, care recunosc influența tradițiilor populare asupra educației - 47,7% din grupul experimental, față de 22,7 a etapei de constatare. (Fig.3.11)

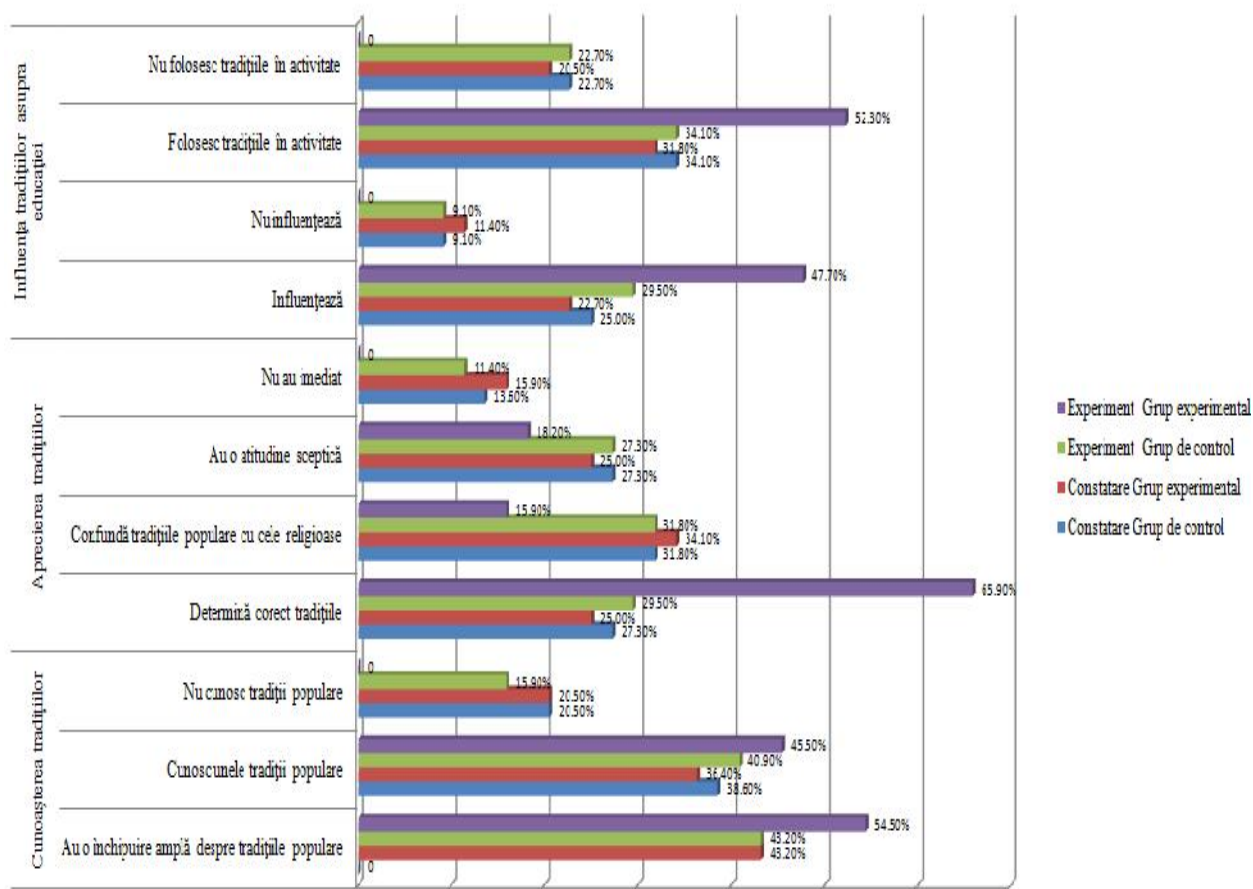

Fig. 3.11. Prezentarea comparativă a rezultatelor evaluării finale a educatoarelor.

Chestionarul următor, propus, a avut scopul să determine evoluția cunoștințelor educatoarelor în cunoașterea, aprecierea și influența folclorului asupra educației (Tabelul 3.12).

Analizând rezultatele evaluării în acest caz se observă o creștere a cunoștințelor educatoarelor în cunoașterea, aprecierea și influența folclorului asupra educației, ceea ce se reflectă pozitiv asupra evoluției cunoștințelor copiilor. Astfel, numărul educatoarelor din grupul experimental la întrebarea *Conștientizarea folclorului ca factor educativ* este 56,8% (25 educatoare); *Cunosc unele specii folclorice* 31,8% în comparație cu 25% din experimental de constatare; *Jocurile povestea sunt decisive în dezvoltarea personalității preșcolarului* – 50% față de 31,8%.

Tabelul 3.11. Prezentarea comparativă a rezultatelor evaluării finale pentru educatori referitoare la folclor

Nr	Itemi	Răspuns	Constatare 44				Formare 44			
			Grup de control 44		Grup experimental 44		Grup de control 44		Grup experimental 44	
			Nr.	%	Nr.	%	Nr.	%	Nr.	%
1.	Cunoașterea folclorului	Conștientizează că folclorul este factor educativ	20	45,5	19	43,2	21	47,7	25	56,8
		Cunosc unele specii folclorice	8	18,2	11	25,0	8	18,2	14	31,8
		Jocurile povestea sunt decisive în dezvoltarea personalității preșcolarului.	16	36,4	14	31,8	15	34,1	22	50,0
2.	Aprecierea folclorului	Determină corect valoarea folclorice	14	31,8	13	29,5	15	34,1	33	75,0
		Confund tradițiile cu folclorul	23	52,3	22	50,0	22	50,0	9	20,0
		Au o atitudine rezervată	7	15,9	9	20,5	7	15,9	2	4,5
		Nu valorific valoarea educative ale folclorului	0	0	0	0	0	0	0	0
3.	Influența folclorului asupra educației	Folclorul este temelia educației	17	38,6	16	36,4	18	40,9	29	65,9
		Influență benefic	15	34,1	17	38,6	16	36,4	15	34,1
		Nu influențează	5	11,4	6	13,6	3	6,8	0	0
		Folosesc folclorul în activitate	24	54,5	25	56,8	24	54,5	35	79,5
		Nu folosesc folclorul în activitate	18	40,9	17	38,6	18	40,9	9	20,5

Determină corect valoarea folclorice 75% din numărul educatoarelor formate, în comparație cu 29,5% din experimentul de control; a scăzut considerabil numărul educatoarelor care confundă tradițiile cu folclorul 20,00% din numărul total al educatoarelor după formare, în comparație cu 50,0% din numărul educatoarelor din experimentul de constatare; 65,9% din numărul educatoarelor după experimentul de formare consideră că *Folclorul este temelia educației*, în comparație cu 36,4% din numărul educatoarelor din experimental de constatare. După experimentul de formare a crescut numărul educatoarelor care folosesc folclorul în activitate – 79,5% din numărul educatoarelor și s-a micșorat numărul educatoarelor (20,5%) care nu folosesc folclorul în activitate în comparație cu 38,6% din numărul educatoarelor din experimentul de constatare (Fig.3.12).

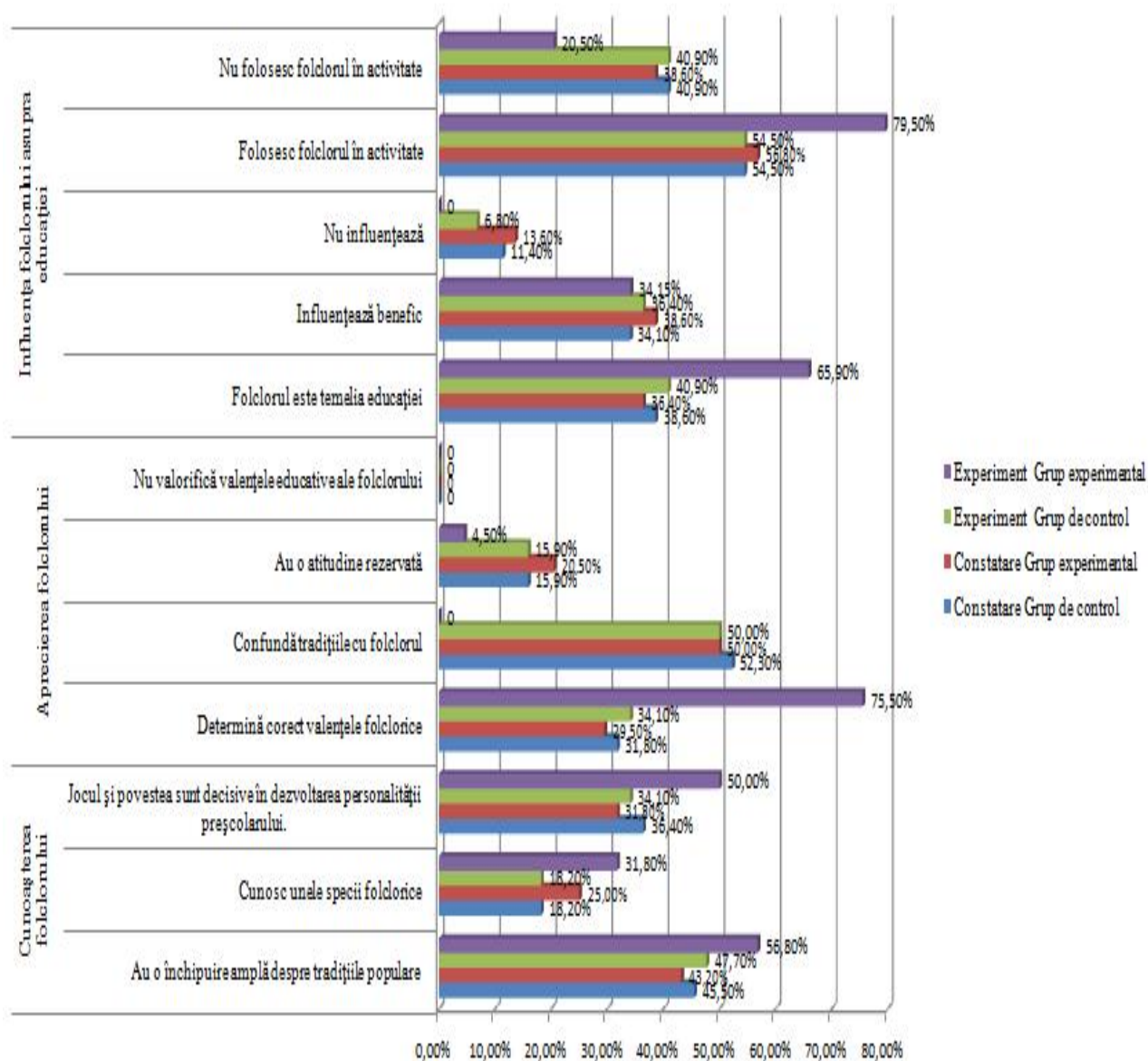

Fig. 3.12. Prezentarea comparativ a rezultatelor evaluării finale a educatoarelor

Astfel, evaluarea competențelor profesionale ale educatoarelor după activitățile de formare ne-a permis să evidențiem progresul obținut de acestea în cunoașterea tradițiilor și folclorului. Am sesizat satisfacția educatoarelor privind autoformarea profesională pe dimensiunea stimulării la copii a sentimentelor patriotice. Acțiunile experimentale de formare a educatoarelor au condus la consolidarea reprezentărilor despre misiunea sa profesională de a transmite valorile naționale promovate prin folclor.

CONCLUZII GENERALE I RECOMANDĂRI

Formarea orientărilor axiologice la preșcolari din perspectiva etnopedagogiei familiei reperedez pe: aplicarea experienței educative a poporului din perspectiva social-istoric; cultura pedagogică tradițională ce dispune de un sistem, întrunind diverse *funcții, factori, condiții, metode și forme* ale educației; procesul de formare a personalității în pedagogia populară are un caracter integrat; eficiența ideilor culturii pedagogice tradiționale ne îndeamnă mereu la o activitate creatoare în procesul educațional. O educație axată pe trei dimensiuni temporale: de inițiere în problemele *trecutului*, ale *prezentului* și ale *viitorului* a

Modelului pedagogic de formare a orient rilor axiologice la pre colari din perspectiva etnopedagogiei familiei; elaborarea i validarea experimental a curriculumului *Etnopedagogia familiei ca model de educa ie permanent* pentru educa ia pre colar în vederea promov rii culturii populare în spirit etnovaloric realizarea scopului i a obiectivelor cercet rii i formularea urm toarelor concluzii:

1. **S-a stabilit** c problema identit ii etnice poate fi solu ionat începând cu vârsta pre colar prin formarea *orient rilor axiologice* în baza valorilor etnoculturii, care este totalitatea fenomenelor elaborate de etnosul dat i obiectele vie ii materiale si spirituale, creând specificul lui, ce îi g se te reflectare în limb deosebind un etnos de altul i în etnogeneza poporului (originea) este în sine baza genezei (na terii) culturii lui, reflectate prin folclorul românesc *ca un sistem de norme morale* recomandabile pentru educa ia pre colarilor i c pedagogia popular *este nucleul form rii axiologice*, iar valorile spirituale promovate prin folclor, pot fi incluse într-un program de educa ie a idealului moral al poporului, ce îmbin sim ul activ al umanismului, al onestit ii, al dragostei de munc , al perfec iunii intelectuale i al stimei fa de oameni, devenind un pilon de baz al pedagogiei moderne în perspectiva form rii orient rilor etnoculturale i interculturale la pre colari.

În acest sens, pedagogia popular este o comoar inepuizabil de în elepciune popular , care educ individul în spirit na ional i general-umane, ceea ce favorizeaz formarea personalit ii în interac iune cu al i membri ai societ ii [5, p.68].

2. **S-a demonstrat tiin ific** c implementarea valorilor na ionale în con inuturile *form rii orient rilor axiologice la pre colari din perspectiva etnopedagogiei familiei* au contribuit la: stabilirea unei coeren e necesare între con inutul educa iei i mediul sociocultural, consolidarea identit ii culturale, promovarea valorilor sociale i culturale specifice, cunoa terea patrimoniului cultural al poporului, crearea unor deschideri spre alte culturi i alte sisteme de valori morale i estetice, satisfacerea nevoilor i aspira iilor na ionale, condi ie necesar pentru o democratizare veritabil a societ ii contemporane din R. Moldova.

Analizând factorii i metodele care influen eaz formarea identit ii etnice i impactul ei în societatea în care tr ie te, distingem mecanismele de reglare a comportamentului social în societate de pe pozi ia conceptului de eu [30, p.48].

3. **S-a argumentat teoretic** c *capitalul etnocultural al familiei*, validat social i-a probat valabilitatea i dreptul la existen în diverse circumstan e existen iale asigurând:

- *supravie uirea* (func ionând ca un sistem interior de ghidare);
- *luarea deciziilor* (constituind o valoroas surs de informa ii i educa ie);
- *stabilirea limitelor* (trasând hotarele necesare pentru protejarea s n t ii mentale a familiei în contextul patrimoniului cultural);
- *comunicarea nevoilor emo ionale individuale printr-un vocabular specific familiei* (exprimând o gam de emo ii i sentimente etc.);
- *orientarea emo ional a familiei* (constructiv /pozitiv sau distructiv / negativ);
- *unitatea i rezisten a în timp a familiei* (mai ales, prin valorile afective universale);
- *autodeterminarea, autorealizarea, autoactualizarea i autoafirmarea partenerilor de cuplu* prin: bucuria convie uirii în cuplu i satisfac ia de via i fericirea pe termen lung;

perpetuarea în timp atât a valorilor afective mo tenite, cât i a sistemului de valori create; consolidarea unui univers afectiv specific familiei derivat din familiile de origine ale partenerilor; fundamentul pe care se va crea spectrul afectiv al descenden ilor (*copiilor*), devenind astfel tradi ii afective ale unor dinastii. Cheia succesului comunic rii în rela iile interpersonale din familie sunt cunoa terea de c tre parteneri a nevoilor prioritare individuale: nevoile femeii (nevoia de siguran , *nevoia de c min i dorin a de a avea copii*, nevoile b rbatului (*nevoia de respectare i apreciere a Eu-lui*) i c rea ia copiilor se structureaz în mai multe categorii, având toate câteva elemente fundamentale comune: *tip de versifica ie, imagini poetice i maniera de alc tuire a întregului sistem ritmic i sonor, permanenta transformare i adaptare la cerin ele spirituale ale copilului dintr-o epoc respectiv*. Jocul este o coal a vie ii, care stimuleaz capacitatea de a tr i, o activitate complex care reflect lumea i societatea.

4. **A fost determinat faptul**, c mediul educa ional are câteva func ii în dependen de punctele de examinare, ca o totalitate a posibilit ilor pentru educa ia, pentru dezvoltarea capacit ilor i a poten ialului personalit ii; ca mijloc de formare i dezvoltare, când mediul educa ional nu este numai dinspre pedagog, dar i dinspre copil. Dacă ultimul î i alege sau î i construie te mediul educa ional, în acest caz copilul devine subiectul autodezvolt rii, iar mediul educa ional – obiect de alegere i mediu; ca obiect de proiectare i modelare - astfel, mediul educa ional al familiei concrete la început se proiecteaz teoretic, iar apoi practic se modeleaz în corespundere cu obiectivele educa iei, particularit ile specifice contingentului de copii i condi iile psihosociale i etnice; ca obiect al expertizei psiho-pedagogice i monitorizare, necesitatea c rora este dictat de dinamica permanent a mediului educa ional i a celui etnic.

Mediul etnic influen eaz nivelul de cultur general a personalit ii, nivelul *educa iei interculturale*, nivelul toleran ei *factorilor genotipici*, cât i a *factorilor etnopedagogici* dar i a tuturor factorilor naturali care exist i func ioneaz independent de individ. Tr s tura specific a micromediului const în interac iunea nemijlocit cu personalitatea. Pe de o parte, micromediul social este factorul, care accelereaz sau încetine te procesul de autorealizare a personalit ii, pe de alt parte este *o condi ie necesar* pentru dezvoltarea cu succes a acestui proces.

Deci, familia se prezint ca o molecul a educa iei populare. Ea asigur individualizarea scopurilor i con inutul procesului educativ, ea creeaz condi ii pentru dezvoltarea copiilor, pentru transmiterea experien ei sociale a genera iilor [27, p.34].

5. **S-a validat experimental Modelul pedagogic de formare a orient rilor axiologice la pre colari din perspectiva etnopedagogiei familiei** ca un subsistem pedagogic (teoretic i praxiologic) în cadrul sistemului de educa ie pre colar din perspectiv sistemic , formativ , axiologic , curricular i psihologic , concretizat prin prisma caracterului procesual al educa iei familiale a pre colarilor prin valorificarea crea iilor culturii populare. Posibilit ile de valorificare a culturii populare sunt numeroase, urmând ca ele s fie identificate, utilizate i popularizate prin:

- identificarea posibilităților de valorificare a culturii populare în formarea orientărilor axiologice la precolari se poate realiza prin experimente expres organizate sau/și prin cunoașterea, promovarea și generalizarea practicilor eficiente ale educatorilor în procesul educației precolare.

- pentru folosirea cu eficiență a fiecărei categorii de produse folclorice se utilizează metode și mijloace determinate de gradul de abstractizare la care sunt realizate și adecvate particularităților de vârstă ale copiilor prin inițierea copilului în cultura națională, realizată în mod spontan în familie, activitate ce trebuie continuată și completată în forme variate și organizate după o metodologie științifică a gândirii concrete a copilului, de mare importanță pentru formarea sa valorică prin contactul direct cu valorile etnoculturale.

5. **Prin cercetare s-a demonstrat că tradițiile de familie** nu pot fi despărțite de viaa extrafamilială, de viaa comunității de aceea accentuăm faptul că, *prin familie, copilul este parte a comunității și trăiește viaa acesteia*. Prin relațiile dintre membrii familiei ce însoțesc evenimentele de viaa personală etc., dar, în ultimă instanță, copilul este pregătit prin toată educația pe care o primește, tot pentru a trăi în comunitatea mai largă prin tradiția transmisă de la o generație la alta, prin diferite forme și conținuturi cuprinse în folclor, sfaturi, norme, cerințe etc. Conținutul de bază al educației precolare din perspectiva etnopedagogiei familiei se constituie din: povești populare românești; proverbe, zicătoare, jocuri; tradiții de familie; practici și experiențe populare.

Problema științifică soluționată în cercetare o constituie formarea orientărilor axiologice la precolari din perspectiva etnopedagogiei familiei prin elaborarea teoretică și validarea experimentală Modelului pedagogic de formare a orientărilor axiologice la precolari din perspectiva etnopedagogiei familiei; elaborarea și validarea experimentală a curriculumului *Etnopedagogia familiei ca model de educație permanentă* pentru educația precolară în vederea promovării culturii populare în spirit etnovaloric.

Recomandări:

- Cercetarea poate servi drept suport pentru dezvoltarea concepției de educație națională în Republica Moldova.
- Curriculum-ul la Etnopedagogia familiei poate fi aplicat în instituțiile precolare pentru valorificarea potențialului existent al sistemului de educație populară și de implementare a axiologiei populare în formarea – dezvoltarea personalității preponderent de vârstă mică.
- *Modelul pedagogic de formare a orientărilor axiologice la precolari din perspectiva etnopedagogiei familiei* la precolari poate fi aplicat în activitățile extradidactice și extracolare din instituțiile precolare și în învățământul primar.
- Programul experimental poate fi aplicat de către educatori cu adaptările de rigoare, în funcție de viziunea proprie asupra strategiei educative și de condițiile concrete în care acționează și desfășoară activitatea.
- Inițierea copilului în cultura națională, realizată în mod spontan în familie, trebuie continuată și completată în forme organizate și după o metodologie științifică în instituția precolară

- Potrivit gândirii concrete a copilului, de mare importanță pentru formarea sa valorică are contactul direct cu valorile culturale, materiale, pornind de la cele locale.
- Cercetarea poate servi drept suport pentru alte medii educaționale în vederea creșterii eficienței procesului de socializare și dezvoltare a identității etnice.

BIBLIOGRAFIA

În limba română :

1. Andrei P. Filosofia valorii. B.: Academiei RSRL, 1945. 239 p.
2. Avram I. Etnopedagogia aplicată : formarea orientărilor axiologice la preșcolarii mari, Cluj-Napoca, Eurodidact, 2006, 183 p.
3. Baciuc S. Perspective curricular-etnopedagogice în cultivarea valorilor uitate. Chișinău: Univers pedagogic, 2007, 104 p.
4. Blaga L. Trilogia Culturii. București: Ed. pentru literatură universală, 1969. 318 p.
5. Buzenco A. Etnopedagogia familiei. În: Revista științifică de educație. nr.1, Chișinău: UST, 2012. p.63-69.
6. Capcelea V. Esența și rolul tradiției în existența socială. Chișinău: Arc, 2011
7. Codul Educației al Republicii Moldova, 2014, 68 p.
8. Codul Familiei
[https://www.google.com/webhp?sourceid=chromeinstant&ion=1&espv=2&ie=UTF8#q=Codul+familiei%2C+nr+1316+din+26.10.2000%2C+Art+2\(3](https://www.google.com/webhp?sourceid=chromeinstant&ion=1&espv=2&ie=UTF8#q=Codul+familiei%2C+nr+1316+din+26.10.2000%2C+Art+2(3) – (vizitat, la 23.05.2016).
9. Cojocaru-Boroșan M., Zagaievschi C., Stratan N. Pedagogia culturii emoționale. Chișinău, 2014, 200p.
10. Cojocaru-Boroșan M., Mocanu N., Balată L. Valorile culturii emoționale reflectate în înțelepciunea popoarelor lumii. Chișinău, 2014. 235 p.
11. Cuzneșov L. Etica educației familiale. Chișinău: ASEM, 2000. 297 p.
12. Cuzneșov L. Tratat de educație pentru familie. Pedagogia familiei. Chișinău: CEP USM, 2008, 628 p.
13. Dave R. H., coord. Fundamentele educației permanente. București: EDP, 1991. 318 p.
14. Dewey J. Democrația și educație. București: EDP, 1973. 316 p.
15. Familia –factor existențial de promovare a valorilor etern-umane. Materialele conf. științ. int. Chișinău, 2012. 423 p.
16. Filip I. Miracolul scenei în arta populară. Teatrul popular din Basarabia și Bucovina de Nord. Afirmarea dramaticului și poezia sincretică. Chișinău: Editura Profesional Service, 2011. 256 p.
17. Golubișchi S. Conținuturi educaționale autentice pentru preșcolari. În: Revista educației timpurii și preșcolare din Republica Moldova. Grădinița Modernă, Chișinău, 2015. p. 3-6
18. Hegel G.W., Prelegeri de filosofie a istoriei, B: Editura Academiei R.S.R., 1968, 198 p.
19. Ianișglo M. Formarea competențelor de comunicare asertivă la studenții din mediul academic multi-etnic. Autoreferat al tezei de doctor în pedagogie. Chișinău 2013, 32 p.
20. Patrașcu D. Cuget și zbucium. Chișinău, 2014. 267 p.
21. Pâslaru V. Principiul etno-cultural al învățământului din R. Moldova. În: *Revista de pedagogie*, nr.8, București, 1999. p. 77-81.

22. Pâslaru VI. Valoarea educației axiologice : definiții și structurate. În: Revista *Didactic Pro* nr.1 (35), 2006. p.
23. Pâslaru VI. Abordarea epistemică a educației axiologice. În: *Perspectiva axiologică asupra educației în schimbare*. Ch.: Print Caro, 2011. 6-22 p.
24. Rădulescu-Motru C. Psihologia poporului român. București: Paideia, 1937. 245 p.
25. Silistraru N. Valori ale educației moderne. Ch.: Ed. Combinatului Poligrafic, 2006. 176 p.
26. Silistraru N. Etnopedagogie (curs), Ch., Centrul Editorial al USM, 2003, 267 p.
27. Silistrau N., Buzenco A. Cultura populară – model de educație și consiliere a părinților. În: „Arta educației artistice”, Bălți, 2013. p.31-38.
28. Silistraru N., Golubișchi S. Socializarea copilului precolar. În: *Revista educației timpurii și precolare din Republica Moldova*. Grădinița Modernă, 2015. p.11-14.
29. Stănciulescu E. Sociologia educației familiale. Iasi: Polirom, 1998. 422 p.
30. Tomilina L., Buzenco A. Abordări ale identității etnice. În: *Experiențe didactice și psihopedagogice de succes*. Simpozion internațional, ed. II-a. Constanța, 2011. p.46-50.
31. Vianu T. Filozofia culturii. București, 1944. 114 p.
32. Șenovici D., Bulgaru E. Dimitrie Gusti Cronologia vieții și operei. În: http://restitutio.bcub.ro/bitstream/123456789/305/1/zz%20Dimitrie_Gusti.pdf (vizitat la 25.05.2015)

În limba rus :

33. . . . : Media, 2012. 319 .
34. . . . , 1999. 216 c.
35. . . . : . 2006. 187 .
36. . . . , 1997, 188 .
37. . . . : . . . , 1999. 368 c.

ADNOTARE

Buzenco Aurica,

Formarea orient rilor axiologice la pre colari din perspectiva etnopedagogiei familiei,

Tez de doctor în tiin e pedagogice. Chi in u, 2017

Structura tezei cuprinde introducere, 3 capitole, concluzii generale și recomandări, adnotare în limbile română, engleză și rusă, cuvinte-cheie, bibliografie din 191 surse, 162 pagini text de bază, 15 tabele, 12 figuri, 6 anexe.

Publicații la tema tezei: 9 lucrări științifice.

Cuvinte-cheie: identitate etnică, etnocultura, stereotipuri etnice, cultură populară, mediu etnic, familie, educație familială, educație populară, etnopedagogia familiei, educație permanentă, modele ale educației, factori etnopedagogici.

Domeniul de studiu: teoria generală a educației.

Scopul cercetării rezidă în stabilirea fundamentelor etnopedagogice și elaborarea Modelului pedagogic de formare a orient rilor axiologice la pre colari din perspectiva etnopedagogiei familiei.

Obiectivele cercetării: reconsiderarea semnificației conceptului de identitate etnică și mediu etnic ca valori ale etnopedagogiei familiei; stabilirea fundamentelor epistemologice ale etnopedagogiei familiei din perspectiva etnovalorică; elaborarea Modelului pedagogic de formare a orient rilor axiologice la pre colari din perspectiva etnopedagogiei familiei; elaborarea și validarea experimentală a curriculumului *Etnopedagogia familiei ca model de educație permanentă*.

Noutatea și originalitatea științifică a cercetării constă în: stabilirea fundamentelor epistemologice ale etnopedagogiei familiei din perspectiva etnovalorică; consemnarea perspectivelor de abordare a etnopedagogiei familiei ca o prioritate națională; valorificarea culturii populare în formarea orient rilor axiologice la pre colari și descrierea valorilor culturii naționale. **Problema științifică soluționată în cercetare** constituie formarea orient rilor axiologice la pre colari din perspectiva etnopedagogiei familiei prin elaborarea teoretică și validarea experimentală a Modelului pedagogic de formare a orient rilor axiologice la pre colari din perspectiva etnopedagogiei familiei; elaborarea și validarea experimentală a curriculumului *Etnopedagogia familiei ca model de educație permanentă* pentru educația pre colară în vederea promovării culturii populare în spirit etnovaloric.

Semnificația teoretică a cercetării rezidă în: stabilirea fundamentelor etnopedagogice ale educației copiilor în familie, actualizarea conceptelor specifice cercetării: *identitate etnică, etnocultură, stereotipuri etnice, cultură populară, mediu etnic, familie, educație familială, educație populară, etnopedagogia familiei, educație permanentă, modele ale educației, factori etnopedagogici*; descrierea fundamentelor etnopedagogice ale educației copiilor în familie prin valorile culturii populare, elaborarea Modelului pedagogic de formare a orient rilor axiologice la pre colari din perspectiva etnopedagogiei familiei; elaborarea curriculumului *Etnopedagogia familiei ca model de educație permanentă*.

Valoarea aplicativă a cercetării constă în: reconsiderarea posibilităților de optimizare a educației în familie din perspectivă etnică, implementarea și validarea experimentală a curriculumului *Etnopedagogia familiei ca model de educație permanentă* pentru educația pre colară; formarea la educatori și părinți a reprezentărilor privind oportunitățile largi și pe termen lung ale educației populare a pre colarilor prin valorile culturii populare; elaborarea și validarea experimentală a Modelului pedagogic de formare a orient rilor axiologice la pre colari din perspectiva etnopedagogiei familiei.

Implementarea rezultatelor științifice a fost realizată prin mediatizarea elaborărilor teoretice prin publicații/comunicări științifice și validarea Modelului pedagogic de formare a orient rilor axiologice la pre colari din perspectiva etnopedagogiei familiei în cadrul grădinițelor din comunele Donici și Persecina, raionul Orhei, Moldova, raionul Criuleni în anul 2014.

,«

»,

, 2017 .

:

,
191

,162

,15

,12

,6

:9

:

:

:

:

;

;

;

:

;

;

:

;

:

,

,

;

;

;

,

,

;

,

,

;

2015 .

ANNOTATION

Buzenco Aurica,

Forming axiological orientations with pre-school children from the perspective of family ethno-pedagogy.

Doctoral Thesis in pedagogical sciences. Chisinau, 2017

Thesis structure includes introduction, 3 chapters, general conclusions and recommendations, annotations in Romanian, English and Russian, key words, bibliography from 191 sources, 162 pages of main text, 15 tables, 12 figures, 6 annexes.

Thesis publications: 9 scientific works.

Keywords: ethnic identity, ethno-culture, ethnic stereotypes, popular culture, ethnic background, family, family education, popular education, family ethno-pedagogy, continuing education, educational models, ethno-pedagogical factors.

Field of research: Family ethno-pedagogy.

The research purpose is to establish the theoretical foundations and to develop the pedagogical model of forming axiological guidelines from the perspective of family ethno-pedagogy.

Research objectives: reconsidering the meaning of the concept of ethnic identity and ethnic background as values of family ethno-pedagogy; establishing the epistemological fundamentals of family ethno-pedagogy from an ethno-value perspective; developing the pedagogical model of forming of axiological orientations with pre-schoolers from the perspective of family ethno-pedagogy; developing and validating experimentally the curriculum *Family ethno-pedagogy as a model of lifelong education*.

Novelty and scientific originality of the research consist in: establishing the epistemological fundamentals of the family ethno-pedagogy from an ethno-value perspective; registering the approach prospects of family ethno-pedagogy as a national priority; valuing popular culture in shaping the axiological orientation with pre-schoolers and describing the values of national culture.

Scientific problem researched constitutes the formation of axiological orientations with pre-school children from the perspective of family ethno-pedagogy by means of theoretical development and experimental validation of a Pedagogic model of forming axiological orientations in preschool children from the perspective family ethno-pedagogy; development and experimental validation of the curriculum Family Ethno-pedagogy as a model of continuing preschool education with a view to promote the popular ethno-value spirit.

Theoretical significance of the research lies in: setting the theoretical foundations of children education in the family, updating the concepts specific to the research: ethnic identity, ethno-culture, ethnic stereotypes, popular culture, ethnic background, family, family education, popular education, ethno-pedagogy, continuing education, models of education, ethno-pedagogical factors; description of the theoretical foundations of children education in the family through popular culture values, developing the pedagogical model of formation of axiological orientations with preschool children from the perspective of family ethno-pedagogy; developing the curriculum Family Ethno-pedagogy as a model of continuing education.

Applicative value of the research is: reconsidering the optimization possibilities of education in the family from an ethnic perspective, implementing and validating experimentally of the curriculum Family Ethno-pedagogy as a model of continuing education for pre-school education; training in educators and parents the representations regarding the vast and long-term opportunities of popular preschool education through the values of popular culture; elaborating and experimental validating of the pedagogical model of the formation of the axiological orientations with pre-school children from the perspective of family ethno-pedagogy.

Implementation of scientific results was achieved by publicizing the theoretical elaborations through publications / scientific reports and validating the pedagogical model of forming the axiological orientations with pre-schoolers in terms of family ethno-pedagogy in kindergartens from Donici and Peresecina villages, Orhei district, Magdacesti and Ma c u i villages, Criuleni district in 2014.

BUZENCO AURICA

**FORMAREA ORIENTĂRILOR AXIOLOGICE LA PREȘCOLARI
DIN PERSPECTIVA ETNOPEDAGOGIEI FAMILIEI**

Specialitatea 531.01 – Teoria generală a educației

Autoreferatul tezei de doctor în științe pedagogice

Aprobat spre tipar: 10 aprilie 2017
Hârtie ofset. Tipar ofset.
Coli de tipar: 1,2

Formatul hârtiei: 210x297 80g, A4
Tirajul 50 ex.
Comanda nr. GS150416/2

Tipografia „**Gramont-Studio**” S.R.L.
MD-2069, mun. Chișinău, str. Ion Creangă 1, bl.1
tel.:(022) 508616
garomont_print@promovare.md
garomont@promovare.md